Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1884 (Ն. Տ.) 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — 23 ՊԷՊԻԼ ԷՎՎԷԼ 1301

ԳԱՅՄԱՆՔ

Մանուցման տոմսը մէկ անգամի համար 3 դուրուշ. երկու անգամի համար 2 դուրուշ և ամեն անգամներուն համար զատ ռակարկուրյան կրկնայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել՝

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Ղալաթիա, Իզմիրլի օղլու խան, թ. 19.

Իսկ զառանցներին հետեւեալ հասցէին՝

درجه‌سعادت ۱۹ خانی اوغلی ازمیرلی خان

باب عالی جاده‌سی غزته اداره‌سنه

(Կալաթարա)

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱ — ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ — 40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարոյ համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	«	«	100
« «	Եռամսեայ	«	«	50
« «	Ամսական	«	«	20
« «	Հատ մի	«	«	1
Գառառաց համար	Տարեկան	«	«	240
« «	Վեցամսեայ	«	«	120
« «	Եռամսեայ	«	«	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
» «	Վեցամսեայ	«		28

Դուրս ղրկուած յրագրաց համբուռ ծախքը խմբագրատեան վրայ է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

1883—1884 ՏԱՐՈՑ ՎԲԱՑ

Ե.

ԱՆԳԼԻՈՅ ներքին վիճակն, 1883 տարւոյն մէջ, հանգարտ էր։ Պ. Կլատսդոնի նախարարութիւնն իւր չորրորդ տարւոյն մէջ էր, և այնպէս ինն վարեց հանրային գործերն, արտաքին թէ ներքին, որ իւր խորհրդարանական և ժողովրդական ոյժերը գրէթէ անվթար կը պահէ տակաւին։ Պ. Կլատսդոնի անձնաւորութիւն իսկ յաջողութեան և երկարատեւ պաշտօնավարութեան ապահովութիւն մ'է Ազատական կուսակցութեան համար, և Պահպանողականք, որք զլորտ Պիքոնսֆիլտ կոչուանելէ ի վեր չէին կրցած ամենն մասամբ նմա հաւասարող յաղորդ մը գտնել, դեռ բաւական ժամանակ Ընդդիմադիր կուսակցութեան գրասեղանաց վրայ բազմելու, այսինքն յիշխանութիւն չկոչուելու, դատապարտուած լինել կը թուին։ Բայց խորհրդարանական կեանքի մէջ դուշակութիւններն ապահով չեն միշտ։ անհաւանական չէ որ Պ. Կլատսդոնի նախարարութիւնը նոր տարւոյն մէջ այնպիսի սխալներ գործէ, որ Երեսփոխանաց մեծամասնութիւնն իրեն հակառակ դառնայ, ինչպէս օրինակն անցեալ տարի մասամբ տեսնուեցաւ Սուէյշի Ջրանցքին խնդրոյն առթիւ։ Ազատականնախարարութիւնն երկրորդ Ջրանցքի մէջ չինութեան համար Պ. տը Լէսէբսի հետ այնպիսի պայմաններ կնքած էր որք Անգլիացի հաւատարոց, դրամատերաց և հետեւապէս Երեսփոխանական մեծամասնութեան դժգոհութիւն պատճառեցին, ուստի Պ. Կլատսդոն պարտաւորեցաւ ջնջել իւր կնքած պայմանագրութիւնն, և թող տալ որ նաւատերաք իրենք ուղղակի բանակցելով, աւելի շահաւոր պայմաններ ուրչեն Սուէյշի ջրանցքի ընկերութեան Նախագահին հետ։ Այսպիսի պայմանագրութիւն մը արդարեւ կնքուեցաւ անցեալ տարւոյ դէպ ի վերջերն, և չէ թէ լոկ Տարեկան Տեսութեան մը մէջ, այլ նոյն իսկ մարդկային յառաջդիմութեան պատմութեան մէջ տեղ մը գրաւելու արժանի է։ որովհետեւ Սուէյշի արդի ջրանցքին ընդլայնումը, կամ երկրորդ ջրանցքի մը չինութիւնն, Արեւելից և Արեւմտից միջեւ հաղորդակցութեանց և յարաբերութեանց ընդարձակում կ'ենթադրէ, որու պէտքն զգալի լինելն ինքնին յառաջդիմութիւն մ'է։ Անգլիացիք կը գանգատէին թէ մինչդեռ ջրանցքն անցնող նաւերուն չորս հինգերորդն Անգլիացւոց է, ասոնք անոնցմէ ձայն մը միայն ունէին ջրանցքին վարչութեան մէջ։ Բաց ասոնց, Անգլիացւոց մէջ կը տեսնուէր մեծամասնութիւն մը, որ Սուէյշի ջրանցքին վերայ Պ. տը Լէսէբսի մենաշնորհի իրաւունքը չէր ճանչնար, և կը պնդէր թէ երկրորդ ջրանցքը զուտ Անգլիական պէտք է լինի, Անգլիացւոց դրամով չինուելով և Անգլիացւոց ձեռամբ կառավարուելով։ Նաւատերաց և Պ. տը Լէսէբսի միջեւ կնքուած պայմանագրութիւնը, միջին ճամբայ մը բռնելով, գոհացում կուտայ այս երկու գանգատներուն։ Նոր Ջրանցքալ Պ. տը Լէսէբս պիտի չունէ, բայց Սուէյշի ջրանցքերը կառավարող մարմնոյն մէջ Անգլիացի անօրէններուն թիւն աւելի պիտի լինի, և նաւերէն առնուած անցուղարձի տուրքերը պիտի նուազին։ Այս և ուրիշ պայմանք այնպէս նպաստաւոր կը համարուին Անգլիացւոց, որ Սուէյշի ընկերութեան բաժնետոմներուն գինն անցեալ Դեկտ. ամսէն ի վեր տասնեակ ֆրանքներով լինալ սկսաւ, որով հետեւ բաժնետերաց մեծամասնութիւնը Ֆրանսացիք են, որք հարկաւ հաշտ աչքով չեն նայիր որ Բրիտանական ազդեցութիւնը զօրանայ Սուէյշի ջրանցքին վրայ։

* * *

Իռլանդայի վերաբերեալ խնդիրներ անցեալ տարւոյ մէջ եւս Բրիտանական Խորհրդարանն զբաղեցուցին մեծապէս։ Իռլանդացիք յայտնապէս չպստամբեցան Անգլիական վարչութեան դէմ, և առաջիմայնպիսի դիտաւորութիւն մը չունին։ Բայց Անգլիական վարչութեան դէմ կը կռուին այնպիսի միջոցներով, որոնք վարչութիւնն աւելի կրնայ ջնաուիլ քան թէ յայտնի ապստամբութիւնէ մը, զոր շուտով զսպելու դիւրութիւն և արտօնութիւն կրնայ ունենալ կառավարութիւնը, մանաւանդ երբ այնքան մօտ է Իռլանդա։ Կան կարգ մը հայրենասէրներ Իռլանդացւոց մէջ, որք սահմանադրական միջոցները բաւ կը համարին իրենց բաղձանաց լրումը տեսնելու համար օր մը, որք են։ Ինքնօրէնութիւն (Հոմրուլ) տալ Իռլանդայի, ջնջել անգլիական հողատիրութիւնն, Իռլանդացիները տէր ընել իրենց մշակած հողերուն, և այսպէս Իռլանդական տարրին իւր հայրենեաց մէջ իսկ նիւթական և քաղաքական ոյժն աւելցնելով, առաջքն առնուլ այն աղետաբեր գաղթականութեան, որ ամեն տարի հարիւր հազարներով Իռլանդացիներ կը հեռացնէ իրենց հայրենի երկրէն։ Իռլանդայի համար այս հայրենասէրներուն պահանջած ինքնօրէնութեան առաջին պայմանը պիտի լինի Տբպլինի մէջ (Իռլանդայի մայրաքաղաք) Ազգային Խորհրդարանի մը գումարումն։ Այս Խորհրդարան պիտի տնօրինէ Իռլանդայի վերաբերեալ բոլոր ներքին խնդիրներն, իսկ արտաքին խնդրոց մասին պիտի ճանչէ Մեծին Բրիտանիոյ թագուհւոյն կառավարութեան գերիշխանութիւնը, ճիշդ ինչպէս Անգլիական գաղթականութիւնք կ'ընեն։ Իռլանդա արդարեւ դեռ 100 տարի առաջ ունէր Խորհրդարան մը ի Տբպլին, բայց անդամոց ընտրութեան եղանակն այնպէս յոռի և անարդար էր, որ Իռլանդայի մէջ հաստատեալ Անգլիացիք, որք բնակչաց մէկ տասներորդը միայն կը կազմէին, մեծամասնութիւն ունէին այդ ինքնակոչ Իռլանդական Խորհրդարանին մէջ։ Հետեւապէս, երբ Լոնտոնի կառավարութիւնն իւր շահուց նպաստաւոր դատեց որ Մեծն Բրիտանիա և Իռլանդա միայն մէկ Խորհրդական ուներեն, ազդեցութիւն բանեցնելով Տբպլինի Խորհրդարանին Անգլիացի անդամոց վրայ և կաշառելով քանի մը Իռլանդացի Երեսփոխաններ, ջնջել տուաւ զայդ Խորհրդարան, և անկէ ի վեր Իռլանդա իւր Երեսփոխանները կը զրկէ ի Ուէսթմինսթր, (ուր կը գումարուի Անգլոյ Խորհրդարանն)։ Եթէ Իռլանդացիք, հակառակ իւր ակներեւ թերութեանց, պահած լինէին Տբպլինի Ազգային Խորհրդարանն, ժողովք, ժամանակին ընթացքով զայն բարեկարգելու հաստատուն յոյսեր կրնային ունենալ, և տարակոյս չկայ թէ Իռլանդական բարեկարգեալ Խորհրդարան մը մեծ դեր կրնար խաղալ Իռլանդացւոց նիւթական վիճակին բարւոքման մէջ ալ։ Իռլանդացի մեծ Յեղափոխականին, Պ. Օ'Քոնէլի ժամանակ, իբր կէս դար առաջ, Իռլանդացիք աւելի հաւանականութիւն ունէին վերակենդանացնելու Տբպլինի Խորհրդարանը, քան որչափ չունին այսօր։ Թէպէտ յայտնապէս յեղափոխական, թէպէտ կարող՝ իւր մէկ բանախօսութիւնը մոռել ընելու համար՝ Լեռ Դէրէն Իռլանդացի ի մի վայր հաւաքելու, Օ'Քոնէլ, իբրեւ ճշմարիտ քրիստոնեայ, սովոր էր ըսել թէ ո՛չ մէկ քաղաքական բարենորոգում չարժէր որ զայն ձեռք բերելու համար մարդու մը արիւնը թափուի։ Իւր յաջորդք աւելի յառաջ երթալու պատրաստ են, բայց իրեն չափ չունին յաջողութեան հաւանականութիւն, որովհետեւ Իռլանդայի և Անգլիոյ խորհրդարանական միացումը, դարու մը նուիրագործումն ունենալով այժմ, Անգլիոյ բոլոր Պահպանողականք և Ազատականաց ալ մեծ մասն հակառակ են այդ միութիւնը խզելու գաղափարին։

Ըսին՝ թէ Օ'Քոնէլի յաջորդք իրմէն աւելի յառաջ երթալու տրամադիր են։ Եւ յիրաւի, 1883 տարւոյն մէջ ալ տեսանք թէ ուրիշ կարգ մը հայրենասէրներ, խորհրդարանական միջոցներն անզօր և անբաւական դատելով, քաղաքական սպանութիւններով ու պայթումներով Անգլիական կառավարութիւնն ահաբեկելու և ինքնատ Իռլանդական դատին զիջումներ ձեռք բերելու ծայրայեղ ընթացքը բռնեցին։ Իռլանդայի Դիւրաւոր Քարտուղար Լորտ Քաւէնտիշի և անոր օգնական Պ. Պուրքի սպանումը նախորդ տարին տեղի ունեցած էր, և թէպէտ ոճրագործները գտնելու համար եղած խուզարկութիւնք ամիսներով ի դերև ելան, բայց ի վերջոյ անգլիական ոստիկանութիւնն յաջողեցաւ այնպիսի մարդիկ բռնել, որք իրենց վկայութեամբ մեծ լոյս սփռեցին Ֆէնիքս Բառքի քաղաքական ոճրին շարժառիթներուն, հեղինակներուն և այս վերջնոց մէջ կեցած կազմակերպութեան վրայօք։ Լրագիր կարդացողներ կը յիշեն թէ անցեալ տարի Անգլիոյ մէջ ամենէն աւելի ուշադրութիւն գրաւած ներքին խնդիր մը՝ «Անպարտելի»ք» կոչուած Իռլանդացի Յեղափոխականներուն կազմակերպութեան երեւան ելնելն էր։—

Այս բանն բրաւ ձէյմս Քարի անուն Իռլանդացի «հայրենասէր» մը։ Իւր հայրենակիցք այնչափ վստահ էին իւր վրայ, որ Տբպլինի քաղաքապետական խորհրդոյն անդամ ընտրած էին զինք։ Քարի գլխաւոր անդամն ու կազմակերպիչն եղած էր վերոյիշեալ գաղտնի ընկերութեան։ Բայց Քարի իւր օձիքը ձեռք տուած, և եղեռնադատ Ատենի մէջ առջև քաշուած էր։ Հոն միջոց տուաւ իւր կեանքն աղատելու՝ այլոց կեանքը զոհելով։ Ամիսներեալի դերը թողլով, վկայի մէջ, լրատուի մէջ դերն ստանձնեց։ Քարի պատմեց թէ ի՞նչպէս ինքը և ուրիշներ, զորս անուանեց, խորհուրդ կազմած էին սպաննելու կարգ մը անգլիացի պաշտօնատարներ և հողատէրեր, և թէ ի մասնաւորի, ի՞նչպէս ի գործ դրուած էր լորտ Քաւէնտիշի և Պուրքի սպանումը։ Քարիի այս յայտնութիւնք չհերքուեցան, ընդհակառակն ուրիշ կարգի ապացոյցներով հաստատուեցան։ Հետեւապէս, Քարիի համախոհներէն հինգ հոգի ի կախաղան հանուեցան և ուրիշներ ցկեանս կամ ժամանակաւոր բանտարկութեան դատապարտեցան։ «Մասնիչ» Քարի, թէպէտ անգլիական կառավարութեան մեծ ծառայութիւն մը մատուցանելուն շնորհիւ իւր կեանքն ազատած էր, իւր հայրենակցաց կողմէ այնպիսի ընդհանուր ատելութիւն մը հրաւիրեց իւր վրայ, որ իւր կեանքն ամեն օր վտանգի մէջ էր։ Կառավարութիւնն որոշեց երկրէն հեռացնել զայն, և անգլիական գաղթականութիւնները ղրկել։ Բայց գաղթականութեանց կառավարութիւնները բողոքեցին այս որոշման դէմ, յայտարարելով թէ չեն կրնար իրենց երկիրը ղրկել՝ մասնիչներ հիւրընկալելով հոն։ Վիքտորիայի (Աւստրալիա) գաղթականութեան կառավարութիւնն ուղղակի միջամտեց՝ խնդրի ան ըսէ։

— Կը սխալիս, երկվայրկեան մը անգամ կարծեցուցած չենք, վասն զի մեր ընելիքը երկու բան է միայն, 1° դադրեցնել այլ ևս՝ և է վարկ Քրոմպէյի վրայ, և կարծեմ թէ արդէն զայս կատարուած գործ մը կը նանք նկատել։

— Այո՛, այո՛, անանկ է, թշուառականք։

— Եղբա՛յր, մի՛ հայհոյեր, հայհոյութիւն ընելով թէ՝ ժամանակդ կը կորսնցնես և թէ հոգիդ վտանգի կ'ենթարկես։ 2° ձէքսընի գրել և ասիկայ այսօր իսկ, վասնզի Եւրոպայի համար միակ վայն առաւել շոգենաւ կայ։ ձէքսընէն Քուինս Թաուն պիտի երթայ Համպուրկ հանդիպելով, և հրամանքդ ալ ձէքսընէն մէջ պիտի մնաս։

— Ինչ պիտի ընեմ՝ ինչ պիտի ընեմ հրամմեցիր, ըսաւ Տէլէմաք վեր ցատքելով։

— Հրամանքդ ալ մէջը պիտի մնաս, շարունակեց ձէքէտիա Բիլչառտ իշխանական կերպով, վասնզի գործին վիճակը այնպէս է որ մեր եոկուքէն մէկուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, և պէտք է որ դուն երթաս, վասնզի աւելի երիտասարդ ես և արագաշարժ, հետեւաբար պէտք է որ հրամանքդ վայելես ճամբորդութեան հոգնութիւնները, վտանգները և դրօսանքները։ Ակէ զատ այսպիսի յոդուած մը՝ բաց կերպով գրուած է մեր ընկերական պայմանագրին մէջ։ Կուզես անգամ մը աչքէ անցուել։

— Ի՞նչ, այս միջոցիս հեռանալ Նիու-Եորքէն, բայց այդ անկարելի է, կը մնար Տէլէմաք յուզեալ կերպով վեր վար պտտելով։

— Ատուած չընէ որ հարկադրեմ զքեզ այսպիսի գործ մ'ընել, որ ձեզի՛ շատ ախորժելի չըլլայ։ Միայն թէ այս քու մերժելդ կ'արձանագրենք, և եթէ դժբաղդաբար կորսնցնենք այդ 100,000 տօլարը քու հաշուդ անցնի, և ասիկայ ալ շատ հոգ ընելու բան մը չէ քեզի համար։ Երբ մարդ քու տարիքդ ունի, տղա՛ս, այսպիսի կորուստ մը մեծ բան չի սեպուիր, այդ տարիքին մէջ դիւրին բան է բաղդը նորէն շինել։ Եւ յետոյ, աշխատելու հարկը փրկարար խոթան մ'է և ամուր պատուար մը չար հակամետութեանց դէմ. օրհնեա՛լ է ազքատութիւնը, վասն զի գրուած է թէ «Աւելի դժուար է հարուստին մտնել Աստուծոյ արքայութիւնը քան . . . .

Շարունակելի

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

1

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԲԱՐՔԵՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ԱՌԱԳԱՍՈՒ. — ԱՐԿԱԾ ՏԵԼԵՄԱՔԱՅ.

Բչ. 1882 Մայիսի 8 . . . Այս դէպքը պատմած է ինձ նոյն ինքն իմ յարգելի բարեկամս Բիլչառտ ձէքէտիա։ Պատուական և կրնամ ըսել նաև հոյակապ ՀԷՆՐԻԷՏԷ նստած էր գրասենեակը, Բիլչառտ, Տրոքէյ և ընկերութեան կեդրոնատեղին (Ցանչնաթաթրոնիկ, Աբրահանոնիկ, — 18, Բիրլ էոլոյ) մին Նիու-Եորքի առաջին կարգի առեւտրական տուներէն։ Կատարելապէս ամերիկական վաճառատուն մը որ շատ բարակը չնայիր և առանց խղճահարութեան ամեն տեսակ գործ կ'ընէ։ Ապուխտ ու գինի, խոզի ճարպ և փայտ, չոր ձուկ, իւղաներկ պատկեր խառն ի խուռն կը գտնէ, կը ծախէ, կ'ապահովագրէ, ձեռք կուտայ որ շահ մը մնայ։

Պ. Բիլչառտի դէմը նստած էր Տէլէմաք Տրոքէյ, անոր աշակերտը և ընկերը։ Պ. Տէլէմաք ախորժակով կը ճաշէր և կրնանք խոստովանիլ որ ճաշը պատուաբեր էր իր սակաւապիտութեանը։ Վրան կարագ քսուած կոտոր մը հաց, քիչ մը խոզի ապուխտ, գաւաթ մը սառով ջուր, չիշին մէջ Ջացած գինիէն, այս էր ահա մեծ վաճառականին ընթրիքը։

Ընկերը բարձրաձայն նամակ մը կը կարդար, և Տբուէյ որչափ որ ալ հոգ կը տանէր իր կերակուրին, բայց և այնպէս խորին ուշադրութիւն կ'ընծայէր այդ նամակին։

«. . . մէկ խօսքով, սիրելի և մեծապատիւ Թղթակից. չիտակը խոսելու համար, Քրոմպէյի տան վիճակը ինձ երկիւղ պիտի ազդէր եթէ մեծ վստահութիւն ունեցած չըլլայի անոր Տնօրէնին ճարպիկութեանը և ուղղամտութեանը վրայ։ Իրաւ է որ Պ. Քրոմպէյ մեծաքանակ գումարներ կանցնէ անձի մը անունը որ շատ մօտիկ է իր սրտին և որուն հետ կապուած է այնպիսի կապերով որոնց օրինաւորութիւնը կասկածանաց ենթակայ չկրնար ըլլալ։ Զեմ կարծեր որ Պ. Քրոմպէյ չար դիտաւորութեամբ ընէ այս գործը, որպէս զի ինքս մը հասցնէ իր պարտապաններուն, եթէ երբեք ինքն բռնուի ո՛և է դժբաղդ գործողութեան մը մէջ։ Այսպիսի պարագայի մը մէջ իրաւ է որ բաւական միջոցներ ունինք իր մեղքը իրեն քաւել տալու, բայց երկար գաւառու հարկ պիտի ըլլայ։ Այս տեղեկութիւնները ձեզ հաղորդելով, սիրելի Պարոն, ձեզ կը թողում, եթէ հարկ տեսնէք ձեռք առնուլ այն ամեն միջոցները զոր իսոհեմութիւնը կրնայ ձեզ ներշնչել։

«Հաճեցէք ընդունիլ, Էայն . . . Եւայն։

— Եւայն, եւայն, եւայն, ըսաւ Պ. Ճիտաէ նամակը ծալելով։

— Վա՛յ թշուառական, կրսեր Տէլէմաք, բայց այդ Քրոմպի տունը 100,000 տօլար պարտք ունի։

— Եղբա՛յր, մի՛ հայհոյեր մեղի. դժբաղդաբար ստոյգ է որ մեղի 100,000 տօլար կը պարտի։

— Եթէ հարկ ըլլայ դատաստանի մը, արդեօք վստահ է՞ք մեր թղթակից ձէքսընի վրայ։

— Եղբա՛յր, թէպէտ դուն ամենեւին Ս. գրոց երեսը չես նայիր և խելքդ միտքդ ֆրանսացւոց թեթեւամիտ գրքերուն կուտաս, ալ աւելին չըսելու համար այսքանը կըսեմ, բայց և այնպէս գիտես թէ գրուած է «Հոգիս յօժար է, այլ մարմինս տկար»։ Ես կրնամ ձէքսընի տալ ամենայն վստահութեամբ, առանց սարսագրութեան, առանց վկայի, հաղար տօլար և ապահով եմ որ ինձ կը վերադարձնէ։

— Բայց երկու հաղար տօլա՞ր . . .

— Այդ ուրիշ խնդիր է։ Երկու հաղար տօլար գրպանս պահել՝ լաւագոյն կը սեպեմ, զի գրուած է թէ «Ցոր ինչ մեղանչէ ոք, ի նմին և տուժեսցի»։

Տէլէմաք գաւաթը պարպեց շատ մտահոգ. Բիլչառտ շարունակեց,

— Եղբա՛յր, 100,000 տօլար կըր դումար մ'է, տասը հաղար ոսկի դուն, տասը հաղար ոսկի ես կորուստ կունենանք, և գիտես ալ որ տասը հաղար ոսկի պատուաւոր կերպով վաստրկելու համար, մինչև իսկ տարբեր կերպով ձեռք բերելու համար, մարդ բաղում աշխատանաց կարօտ է։ Երբ ստակը անարժան ձեռքերու մէջ գտնուի, մեծ չարիքներու պատճառ կըլլայ։ Մեղի համար նուիրական պարտականութիւն մ'է թող չտալ որ այդ գումարը մեր ձեռքերէն հանենք, առանց անհրաժեշտ հարկի մը։ Ա՛հ, եղբայրս, առանց ուզելու անուղղակի կերպով չարեաց պատճառ չըլլանք թող տալով որ ուրիշներն այդ ստակը առնիրաւ կերպով գործածեն։ Վասն զի գրուած է թէ «Ի գնալ իւրում արքոյն ջուր ի գետոյ, վասն այնորիկ և համբարձցէ զգլուխ իւր»։

— Վասն զի գրուած է թէ «ժամանակը ստակ է», և դուն քառորդ մ'է ելեր ինձի պարապ քարոզներ կը կարդաս. ի՞նչ պիտի ընենք դուն ինձի ան ըսէ։

— Կը սխալիս, երկվայրկեան մը անգամ կորսնցուցած չենք, վասն զի մեր ընելիքը երկու բան է միայն, 1° դադրեցնել այլ ևս՝ և է վարկ Քրոմպէյի վրայ, և կարծեմ թէ արդէն զայս կատարուած գործ մը կըրնանք նկատել։

— Այո՛, այո՛, անանկ է, թշուառականք։

— Եղբա՛յր, մի՛ հայհոյեր, հայհոյութիւն ընելով թէ՝ ժամանակդ կը կորսնցնես և թէ հոգիդ վտանգի կ'ենթարկես։ 2° ձէքսընի գրել և ասիկայ այսօր իսկ, վասնզի Եւրոպայի համար միակ վայն առաւել շոգենաւ կայ։ ձէքսընէն Քուինս Թաուն պիտի երթայ Համպուրկ հանդիպելով, և հրամանքդ ալ ձէքսընէն մէջ պիտի մնաս։

— Ինչ պիտի ընեմ՝ ինչ պիտի ընեմ հրամմեցիր, ըսաւ Տէլէմաք վեր ցատքելով։

— Հրամանքդ ալ մէջը պիտի մնաս, շարունակեց ձէքէտիա Բիլչառտ իշխանական կերպով, վասնզի գործին վիճակը այնպէս է որ մեր եոկուքէն մէկուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, և պէտք է որ դուն երթաս, վասնզի աւելի երիտասարդ ես և արագաշարժ, հետեւաբար պէտք է որ հրամանքդ վայելես ճամբորդութեան հոգնութիւնները, վտանգները և դրօսանքները։ Ակէ զատ այսպիսի յոդուած մ'ալ բաց կերպով գրուած է մեր ընկերական պայմանագրին մէջ։ Կուզես անգամ մը աչքէ անցնել։

— Ի՞նչ, այս միջոցիս հեռանալ Նիու-Եորքէն, բայց այդ անկարելի է, կը մնար Տէլէմաք յուզեալ կերպով վեր վար պտտելով։

— Ատուած չընէ որ հարկադրեմ զքեզ այսպիսի գործ մ'ընել, որ ձեզի՛ շատ ախորժելի չըլլայ։ Միայն թէ այս քու մերժելդ կ'արձանագրենք, և եթէ դժբաղդաբար կորսնցնենք այդ 100,000 տօլարը քու հաշուդ անցնի, և ասիկայ ալ շատ հոգ ընելու բան մը չէ քեզի համար։ Երբ մարդ քու տարիքդ ունի, տղա՛ս, այսպիսի կորուստ մը մեծ բան չի սեպուիր, այդ տարիքին մէջ դիւրին բան է բաղդը նորէն շինել։ Եւ յետոյ, աշխատելու հարկը փրկարար խոթան մ'է և ամուր պատուար մը չար հակամետութեանց դէմ. օրհնեա՛լ է ազքատութիւնը, վասն զի գրուած է թէ «Աւելի դժուար է հարուստին մտնել Աստուծոյ արքայութիւնը քան . . . .

Շարունակելի

ւ.ալման համար, ժողովուրդն հրաւանգել իւր ճշմարիտ շահուց վրայ, ժողովրդեան դատերը պաշտպանել ընդդէմ անիրաւ հողատէրերց, գրքեր-ները կազմել, ընտրութիւններ շահիլ, հրատարակութիւններ ընել, և ամեն օրինաւոր միջոցներով Իւլանտայի դատն յառաջ տանիլ։ Տանտեակ հազարներով կը հաշուին այս ընկերութեան դանձած և ծախսը բրած ոսկիները։ Տբպլինի Պետական դատաստաններուն մէջ եղած ինչ ինչ յայտնութիւններէ ոգուտ քաղելով, Իւլանտայի նախորդ Ընդհանուր Քարտուղար Պ. Ֆոդբը ամբաստանեց զայս ընկերութիւն և անոր նախագահն, զՊ. Բառնէլ, թէ հաղորդակցութիւն ունին ոճրագործ Իւլանտացւոց հետ։ Այս ամբաստանութիւնը ժամանակի մը համար Պ. Բառնէլի վարկը կտրեցին Անգլիացւոց առջեւ, իբրեւ ապօրէն միջոցներով գործ տեսնող քաղաքագէտ մը։ բայց նոյն ամբաստանութիւնը առիթ մ'եղաւ Իւլանտացւոց համար, Պ. Բառնէլի վրայ իրենց համարման մէկ փայլուն փորձը տալու աշխարհիս։ Անմիջապէս ամեն կողմ հանգանակութիւնք բացուեցան, և իրը 40,000 անգլ. ոսկի հաւաքուեցաւ Պ. Բառնէլի նուիրելու համար իբրեւ ազգային հարկ մը կամ տուրք մը։ Իրենց ազգային շարժման առաջնորդին նը-կատմամբ ցերմ հաւակրանաց և եբախտագիտութեան այս ցոյցն ընելով, Իւլանտացիք բողոք բարձին նաեւ Հռոմայ Պապին միջամտութեան դէմ, որ, Անգլիական կառավարութեան կէս-պաշտօնական դիմումներուն վրայ, հրաման տրած էր Իւլանտայի Կաթոլիկ եպիսկոպոսներուն որպէս զի այժ չտան ազգային շարժման։ Ցաւալի է թէ Իւլանտայի ժողովրդեան իբր եօթն ութերորդը Կաթոլիկ է, և Հռոմայ Ս. Պապը մեծ ազդեցութիւն ունի ժողովրդեան վրայ։ Բայց Իւլանտացիք ներկայ խնդրոյ մէջ աւելի Պ. Բառնէլի իրաւունք տուին, որ կրօնքով Բողոքական է, քան իրենց դատանած կրօնին մեծ քահանայապետին։ Իւլանտացի եպիսկոպոսներ ալ եղան, ինչպէս Քաշէլի Սր.քեպիսկոպոսն, որ, հակառակ այն յանդիմանութեանց զոր լսեց Վատիկանէն, շարունակեց յորդոր կարդալ ժողովրդեան որ աւատատեռնօրէն ստորագրուին Պ. Բառնէլի տրամադրութեան ներքեւ դրուելիք գումարներուն։ Պ. Բառնէլ ինքն ալ, այս առիթ կատարուած մեծ դէպքի մը մէջ բանախօսութիւն մ'ընելով, յայտարարեց թէ ինք հաստատապէս մտադիր է շարունակել սկսուած կռիւն՝ Իւլանտայի ինքնօրինութիւնն և մինչեւ իսկ կատարեալ անկախութիւնը ձեռք բերելու համար։

Անցեալ տարի Պ. Կլատոդոնի նախարարութիւնն Իւլանտայի հողագործաց վիճակին բարւոքման համար կարեւոր օրէնքներ հաստատել չտուաւ Խորհրդարանին։ Բայց ինչ որ, պաշտօնի անցնելէն ի վեր, յառաջագոյն հաստատել տուած էր, օգտակար արդիւնքներ շարունակեց արտադրել։ Իւլանտացի հողագործք այսօր աւելի լաւ վիճակ մ'ունին քան նախորդ նախարարութեանց օրով, բայց որովհետեւ այս բարւոքումմ մասնական է միայն, Պ. Բառնէլ և ընկերք կը յայտարարեն թէ իրենք ցարդ ձեռք բերուած բարենորոգումներն իբրեւ «թերհաշիւ» միայն կ'ընդունին, որ «ամբողջական լճարման» համար աշխատելէ չը կրնար ետ կեցնել զիրենք։

ԱԶԳԱՑԻՆ

Ազգային ժողովը որոշած լինելով որ Ս Մենդեան առթիւ Մայր Դիւանը շնորհաւորութեան երթայ Սրբազան Պատրիարք Հօր, Մենդեան Բ օրը Ա. և Բ. Ատենագպիր Ց. Գուրգէն և Ա. Թսկրեան էֆէնտիք ժամ 7ին ի Խասգիւղ շնորհաւորութեան գացին, (Ատենապետ էֆէնտի անձնական տկարութեան պատճառաւ չկրցաւ ներկայ գտնուիլ)։ Սրբազան Պատրիարք Հայրը պատուաւորելով զանոնք սիրայիր ընդունելութիւն մը բրաւ։ Ատենագպիր էֆէնտիք ի դիմաց Ազգ. ժողովոյ շնորհաւորեցին զնորին Սրբազնութիւնն, Պատրիարք Սրբազան սիրով ընդունելով մէկ ժամէն աւելի տեսակցութիւն բրաւ, և իւր Հայրական ողջոյններն առ երեսփոխանութիւնն տալով, գոհութեամբ մեկնեցան։

Պուլղարիոյ Դեր. Էկզարքն իւր փոխանորդը Ս Մենդեան երկրորդ օրը մեր Ազգ. Պատրիարքարանը ղրկելով շնորհաւորեց Ս. Մենդեան տօնը։

Բազ. ժողովոյ անդամներէն Վսեմ. Գրիգոր էֆէնտի Խբտրրեան անձնական ծանր զրաղմանց պատճառաւ հրաժարական ուղղած է։ Զենք յուսար որ Սրբազան Պատրիարք և Ազգ. Ժողովը ընդունի իւր հրաժարականը։

Կարնոյ մէջ բանտարկեալ ազգայինք այս անգամ եւս Սրբազան Պատրիարք Հօր խնդրագիր մ'ուղղելով բանտին խորէն թախանձագին և լաղագին աչօք կը խնդրեն իրենց ազատութեանը համար Օգոս. Սուլթանին շնորհը խնդրել։

Կրօնական ժողովոյ Ատենապետ Մինթանճեան Տ. Գրիգոր եպիսկոպոսը ծանրապէս հիւանդացած լինելով քեռորդիքը զինք Նէնի գաւառի եկեղեցիէն Խասգիւղ իրենց տունը փոխադրեցին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝ Կ. Պոլսոյ Վերաքննիչ Ատենին (Էնդիանա) յանցանաց ճիւղին առաջին քարտուղար Մէմտուհ պէյ նոյն ատենին ընդհանուր դատախազի օգնական անուանեցաւ։

Կեսարիոյ Նախագահ Ատենին (Դէրսէնթ) անդամ Մկրտիչ էֆէնտի, Կիւմիւշխանէի ընդհանուր դատախազի օգնական անուանեցաւ։

Վանայ Վճռաբեկիչ Ատենին նախորդ առաջին քարտուղար Պէքիր Սրտգի էֆէնտի Մշերդի Նախագահ ատենին պատժական ճիւղին նախագահ անուանեցաւ։

—

Պրուսայի հրամանատար ֆէրիգ Մուսա Քեազիմ փաշա երէկ Կ. Պոլիս եկաւ։

—

Այս ուրբաթ օր Եէնի-գարուի և մայրաքաղաքիս միւս արուարձանաց մէջ կատարուեցաւ յունական մկրտութեան տօնը։ Այս տօնին առթիւ Ցուհաց Պատրիարքարանն համայն Օրթոտոքս եկեղեցւոյ հաղորդած էր հետեւեալ մաղթանքն որ երգուեցաւ ամեն ուրեք։ «Աղաչեմք զԱստուած, արքայն արքայից՝ տէրն զօրութեանց, ստեղծողն երկնի եւ երկրի, կենսատուն համայն ստրածոց, որ երկար կեանք և իշխանութիւն տարգեւէ Վ.Հ. Սուլթան Համիտ Բ. կայսեր որդ հովանւոյն ներքեւ պատիւ և բաղդ ունիմք ապրելու, պահէ պահպանէ զինքն ամենայն փորձանքներէ և վըշտերէ, և տայ մեզ վայելել նորա առատագութ շնորհքները»։

Ուրբաթ օր Ցունաց Ս Խաչը ջուրը ձգելու արարողութիւնն Արեւվուտ գիւղի առջև ալ կատարուած լինելով, կայսերական պալատան քաղաքական դիւանատան տնօրէն գընդապետ Ահմէտ պէյ ներկայ գըտնուած է այս արարողութեան։ Ցեղւոյն ցոյն ժողովուրդը մեծապէս չը-նորհակալ եղած է համակրանաց այս պաշտօնական ցոյցին համար։

—

Կը լսենք թէ ծխախոտի մենաւաճառի Փարիզու Սէնդիան մտադիր է այդ կարեւոր հաստատութեան սկզբնաւորութեան առթիւ Վ.Հ. Սուլթանին Խաւսյանել ոսկի ընչատուփ մը և ադամանդազարդ սաթէ (էհրիզոբ) ծխախոտ մը։

Նոյնպէս մտադրութիւն կայ ի նըշան երախտագիտութեան արծաթեայ թէյման մը նուիրել Պ. Ցըվոյի որ մեծ ճարտարութեամբ յաջողած է ի գլուխ հանել այն բանակցութիւնները որոյ արդիւնքը եղաւ ծխախոտի մենաւաճառի ծրագրին ընդունելութիւնն Օսմանեան կառավարութենէն։

—

Տպագրական յանձնաժողովն, ընդ նախագահութեամբ Սագըզ Օհանէս էֆէնտիի, հինգշաբթի օր իւր նիստն ըրաւ Բ. Դուռն, ուր Թէրճիմանի Հէքէքրի փաստաբան Ահմէտ Միհտաթ էֆէնտիի կողմէ բերուած վկայից վկայութիւնները լսեց։

Վկայներէն առաջինը Ցաւիլ Մուսաիմնի Ցնորէն Մուրատ պէյն էր, որ յայտարարեց թէ իւրը բնաւ չէ կըրցած միարանիլ Մէարիֆի գրաքննիչ ժողովոյ հետ, և սոյն ժողովոյ անդամակցութենէն ինչ կերպով հրաժարելուն մանրամասնութիւնները պատմած միջոցին այնպիսի զարմանալի իրողութիւններ յիշատակեց, որոցմով չդիտցուիր թէ խնդիրն ի՞նչ կերպարանք պիտի առնու։

Ցետոյ Թատրոնները քննիչ Հիլմի էֆէնտին լսուած է, որ նոյն ժողովոյ դէմ բազում բաներ ըսած է նըմանապէս։

—

Ցպագրական յանձնաժողովոյ ժողբաթ աւուր նստին մէջ Ահմէտ Միտհաթ էֆէնտիի յիշատակած անձինքներէն Ապտիւր Բահման և քաղաքագիտութեան դրագիրներէն Թահիր և բժշկական դպրոցի աշակերտներէն Օսման Նուրի էֆէնտիք եւս լսուած են։

—

Խաշնէէ Էվրէֆ պարբերական հանդիսին հրատարակիչ Մահմուտ պէյ յետագայ իմաստով նամակ մը ուղղած է Վ.Էֆ. լրագրոյն։

«Գրաքննիչ ժողովոյ նկատմամբ լսուելու արժանի բաներ ունիմ, որք բուն խնդրոյն էութեանը կը վերաբերին։

«Իմ հանդէպս ալ սոյն ժողովէն կը-կանչ տեսած լինելով, ալ այս միջոցիս խիզմ չի ներեր որ լռութիւն պահեմ։ ուստի հրապարակաւ կը խնդրեմ որ ծանօթ յանձնաժողովն զիս ալ լսէ»։

—

Ուրբաթ աւուր Վ.Էֆէրի գրածին նայելով, Խաշնէէ Էվրէֆի հրատարակիչ Մահմուտ պէյ, ըստ իւր խնդրանաց Տպագրական Յանձնաժողովէն կոչուելով, վկայած է թէ «Մէարիֆի Գրաքննիչ ժողովը, ժամանակ մը իբր սկզբունք բռնած էր, թէ ինչ որ ներկայացուի, կրյր գկուրայն առանց զննելու նոր գրագիտական բան մ'է կ'ըսէր, և այս տեսակ գըրուածներն ալ ՁԼասակար համարելով, կը պնդէր թէ այդ տեսակ հրատարակութիւնները բարձրագոյն հրամանաւ արդիլուած են, և ահա այս պատրուակաւ կը ճգնէր և ոչ մէկ հրատարակութեան հրման տալ։ Անցեալներն ալ Եւրոպոյ երկաթուղեաց նկատմամբ Ամերիկայի վիճակագրութիւններէն քաղուած ծանօթութեան մը դարձեալ հրման տուած չէ, առարկելով թէ այդպիսի ծանօթութենէ մը՝ Կ. Պոլսոյ մէջ երկաթուղեաց չգոյութիւնը կը հասկըցուի, և հետեւաբար տէրութեան կը դպչի»։

—

Մեէրէֆ քննիչ ժողովէն (Լենէ-դէնդ ընէֆրիչ) օրինաւոր հրատարակութեանց դէմ հանուած արգելքներուն պատճառաւ գանգատներ ունեցող արպագրիչք և հեղինակք հետզհետէ կը գիմեն տպագրական յանձնաժողովն, որ կը բնէ թէրէնդէ Հէքէքրի և յիշեալ ժողովոյ միջև ծագած դատ, և վկայութիւններ կուտան ընդդէմ Մեէրէֆի ժողովոյն։

—

Հինգշաբթի օր, Կ. Պոլսոյ Հրէից Բարձրագոյն Երեսփոխանի պալատն երթալով, նորէն պատիւ ունեցաւ Վ.Հ. Սուլթանին ներկայանալու, և Ն. Կ. Վեհափառութեան մատոյց շնորհակալաց ուղերձ մը յանուն իւր կրօնակցաց վասն այն գթութեան զոր մեր Օգոստափառ Վեհապետը ցոյց տուաւ Խասգիւղի գժբախտ հրկիզելոց։ Վ.Հ. Սուլթանը մեծ հաճութեամբ ընդունեց իւր Հրեայ հպատակաց երախտագիտական զգացմանց հաւաստիքն, և այս մասին իւր գոհունակութիւնն յայտնեց անոնց հոգեւոր պետին։

—

Հինգշաբթի գիշեր Իտալիոյ դեսպան Քորդի կոմսը ճաշ մը տուաւ, որուն ներկայ էին Մեծ-Եպարքոսը, Օսմանեան Նախարարք և օտար դեսպանք։

—

Վ.Հ. Սուլթանը զանազան կարգի պատուանշաններ շնորհեց Աւստրո-Հունգարիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնատարներէն ոմանց։

—

Եգիպտոսի մէջ քոլէրայի հիւանդութիւնը անհետացած լինելով, Ցունաստան կիպրոսի դէմ որոշած քարանթինան բարձեր է։

—

Վ.Էֆ կը ծանուցանէ թէ Ատանայէն ի Մերսին չինուելիք երկաթուղւոյն արտօնատէրներն են տեղւոյն երեւելիներէն Նաչիտ պէյ և Թէոտորիտի էֆէնտի։

—

Կ'ապահովեն թէ Սիւէյշին և Սուաքիմի միջև հաստատել որոշուած ընդծովեայ հեռագիրը պիտի աւարտի մի քանի օրէն, որով Հէճազի ընդարձակ գաւառն Եգիպտոսի սահմանգլուխն եղող Էլարիշի ճամբով ուղղակի հաղորդակցութեան մէջ պիտի գտնուի մայրաքաղաքին հետ, զի Սուաքիմէն ճիտէ հեռագիծը կանոնաւորապէս կը բանի։

—

Հալէպէն կ'իմացնեն թէ Մէքքէէն վերադարձող ուխտաւորաց առողջական վիճակը խիստ գոհացուցիչ է։

—

Պարսից Շահին կողմէ Խասգիւղի հրիդեղոյց ի նպաստ զրկուած գումարն Օսմ. դրամի վերածուելով, 357 ոսկի 15 ղրուշի հասած է, զոր Պարսից դեսպան Մոհսին խան Վեհ. Սուլթանին մատուցած է։ Սուլթանը հրամայած է որ սոյն գումարին կէսը Իսրայէլեան Մխիթեան մասնաժողովին և միւս կէսն ալ Պոլսոյ քաղաքապետութեան մէջ կազմուած նպաստի յանձնաժողովոյն յանձնուի։

—

Ուրբաթ օր մայրաքաղաքիս Քարանթինայի վարչութեան եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ երեք շոգենաւեր, որք Վուրլայի առջեւ Քարանթինայի ենթարկուած էին, իրենց ճամբան շարունակելու համար մաքուր անցագիր ստացած են։ Առանցմէ երկուքը, Խտիվիէ ընկերութեան Բահանէ շոգենաւն և Մախսուսէի ընկերութեան Քայսերիէ շոգենաւն, որք 1,000ի մօտ Իսլամ ուխտաւորներ կը կրեն, նոյն օրը ճամբայ ելած են մայրաքաղաքս հասնելու համար։ Առանք 24 ժամու բժշկական հսկողութեան մը պիտի ենթարկին ի Դարդանէլ։

—

Թուրքօ-Դարատաղի սահմանագըլուխներն որոշելու համար սկսուած աշխատութիւնք կ'երեւի թէ առայժմ դադրած լինելու են, զի կ'ըսուի թէ Բ. Դրան և Դարատաղի պատուիրակաց մէջ դժուարութիւնք ծագած են Լիմայի բարձանց մասին։ Այս կէտը, որ վերջերս կնքուած դաշնագրութեանց համաձայն, Յաճկաստանի պիտի թողուէր, Դարատաղի կառավարութիւնք դժուարութիւն կը յարուցանէ անոր մասին։ Սակայն նկատելով երկու սահմանակից երկիրներու իրարու հետ ունեցած լաւ յարաբերութիւնները, կը կարծուի թէ այս փոքր անհամաձայնութիւն պիտին բարձուի իգոհութիւն երկու կողմանց։ Այս մասին հրահանգներ զրկուած են ի Զէթինէ, Օսմանեան ն ըկայացուցչին։

—

Դարթմպոլէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ յունվար 4 ի գիշերը երկրաշարժի խիստ զօրաւոր ցնցումներ տեղի ունեցեր են գաւառին մօտակայ Ջանկարի և Պալաճիք կոչուած քաղաքներուն մէջ և քանի մը աւերումներ եղած են վերջին տեղը։

—

Ատանայի կուսակալ Ապէտին փաշայի մէկ հեռագիրը, զոր այսօր Վ.Էֆ կը հրատարակէ, կը ծանուցանէ թէ Ատանայի և Մերսինի միջեւ հաստատուելիք երկաթուղւոյն շինութիւնք շաբաթ օրն, յունուար 7ին, սկսուած է ի ներկայութեան 3–4000 ժողովրդեան, թէ ինք այս առթիւ բանախօսութիւն մ'ըրած է՝ թուելով երկաթուղւոյ բարիքներն, և թէ հասարակութեանց կրօնական գլուխներն ալ յաջորդաբար աղօթքներ և բարեմաղթութիւններ ըրած են մեծ հանդիսիւ։

—

Վ.Էֆ լրագրին գոհութեամբ կը ծանուցանէ թէ Տիարպէքիրի մէջ Պաղտասար անուն հայ երեւելի մը Զիւլֆիքեար աղայի մրցողեցութեամբ բանտարկեալ լինելուն նկատմամբ անցեալներն իւր թերթին մէջ հրատարակած հեռագիրն և անոր ներքեւ գրուած խմբագրական դիտողութիւնը՝ Դատական Նախարարութիւնը ի նկատի առնելով, տեղւոյն ընդհանուր դատախազին քննութիւն կատարել հրամայեր է, որոյ շնորհիւ բանտարկեալն իւր ազատութիւնը ձեռք ձգած լինելով, առ Վ.Էֆ հեռագիր մը գրած է, յորում լրագրաց օգտակարութեան վրայ գովեստ կը կարդայ և Վեհ. Սուլթանին կենացը բարեմաղթութիւններ կ'ընէ։

—

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՐՔ
Եւ
ՆՈՐԱՏԻՊ ՀԵՌԳԿԱՆ
ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
Շարունակութիւն

Արդոյ հեղինակը այս կերպով աւարտելով իւր տպագրական տեսութիւնը կ'անցնի երկու խօսք մ'ալ ըսել իւր գրուածքին վրայ և այս՝ այնպիսի համեստ ոճով մը ինչպէս պիտի տեսնենք անմիջապէս յետոյ, որ փոխանակի է նոր ժամանակներու գրագիտաց՝ իրմէն քիչ մը բարի օրինակ առնելու։ «Մեղմէ շատ տարի յառաջ՝ ուսումնական արդեամբն և եկեղեցական բարձր աստիճանաւ ազգին արդէն ծանօթ՝ սրբազան և պատկառելի անձ մը, Դեր, Իգնատիոս Փափազեան, մանր ու համբերող երկայնմտութեամբ հաւաքեր էր հայկական տպագրութեանց ցուցակ մը, հասցընելով մինչեւ դարուս սկիզբը։

«Իւր ձեռագիր երկասիրութեանց մէջ հանդիպելով այս օգտակար և հետաքննական հաւաքմանն, ուզեցինք կատարելագործել իւր պակասը, և լրացընել՝ հասցնելով զայն մինչեւ մեր օրերը։

«Մեր դիտած նպատակին հասնելու համար՝ քիչ չեղան դիմացնիս եղած դժուարութիւններն։ Որչափ ալ քովերնիս գտնուած Հայկական տպագրութեանց հաւաքումը ճոխ։ և մերուս գլխաւորներէն սեպուի ազգին մէջ, սակայն և այնպէս ունի շատ պակասներ ալ, և որուն գլխաւոր պատճառը ի հայրենեաց հեռի ըլլանիս է»։

Ցետոյ համառօտ շնորհակալութիւն մը յայտնելով այն ամեն հեռաւոր ազգայնոց որք իւրեանց աղեւաւութեամբ սրտի օժանդակած են ի դիւրել հեղինակին աշխատանքը, հանդերձ որոյ դարձեալ կան թերութիւնք որոց համար հասարակաց ներողամտութեան արժանանալ կը յուսայ, կը վերջացնէ իւր խօսքը, ո՛ւր ուրեմն համառօտիւ յիշատակելով բարեհամբաւ Մ. Միանսարեանցի Աղբիւրագրական Դրդրաբան (Bibliotheca Transcaucasica) պստուական բայց դժբաղդաբար կիսկատար մնացած աշխատասիրութեան առաջին հատորն՝ որ իւր նպատակաւ և գործածդրութեամբ՝ կ'ըսէ հեղինակն, մերինէն բարձրագոյն կը տարբերի։

Ահա յառաջաբանը զոր իւր գրքոյկաւոր պարունակութեամբք ծանօթացուցինք մեր ընթերցողաց, այժմ կը հանենք այն ցուցակին որ 1565 էն մինչև 1800 տպուածգրե անց դասակարգութիւնը կ'ընէ առաջին սինակին մէջ նշանակելով տարին, երկրորդին մէջ տպագրութեան տեղը, երրորդին մէջ տպագրողին անունը կամ տպարանը, իսկ չորրորդին մէջ գրքին անունը։

Արդոյ հեղինակը պէտք էր իւր ցուցակին եռեւը համառօտ ցուցակ մ'ալ շինել որպէսզի ընթերցողը աւելի ամփոփ գաղափար մ'ունենար ազգային տպագրութեան նախնական վիճակին վրայ և յատկապէս իւր կիսկատար շինածին վրայէն ուրիշ մ'ալ շինել որպէսզի հետեւեալ հետազբրզբական թուականները կարողանայինք գտնել։

1565 էն մինչեւ 1600, – 35 տարւոյ շրջանի մէջ– ընդ ամենը 6 կոտոր գրեանք տպեալ են, հետեւեալ երկու քաղաքաց մէջ միայն ի Վենետիկ և ի Հռոմայ։

1601 էն մինչեւ 1700, – 100 տարւոյ շրջանի մէջ – ընդ ամէնը 120 կոտոր գրեանք տպեալ են, հետեւեալ 12 քաղաքաց մէջ որք են՝ Իլվով, Հռոմայ, Միլան, Փարիզ, Զուգա, Վենետիկ, Լիվոռնոյ, Ամստերտամ, Մարսիլիա, Պոլիս, Լիփսիա և Պատուա։

Իսկ 1701 էն մինչեւ 1800, – երկրորդ հարիւրամեայ շրջանի մէջ – ընդ ամէնը 474 կոտոր գրեանք տպեալ են, հետեւեալ 14 քաղաքաց մէջ որք են՝ Պոլիս, Լիվոռնոյ, Ամստերտամ, Վենետիկ, Հռոմայ, Մարսիլիա, Լոնտրա, Զմիւռնիա, Մատրաս, Վաղարշապատ, Թրեստ, Փեթրպուրկ, Նախիջեւան և Աժտէրխան։ Ուրեմն ընդ ամէնը 235 տարւոյ մէջ ունեցեր ենք 600 կոտոր տպագրութիւնք։

Ուրիշ հաշիւ մ'ալ հետեւեալ ցուցակը կուտայ մեզ թէ 1565 էն մինչեւ 1800, վերոյիշեալ քաղաքաց իւրաքանչիւրը ի՞նչ չափով մասնակցեր է ազգային տպագրութեան յառաջդիմութեան գործին։

Տպագրութեան վայրը անծանօթ 9 կոտոր տպագրեալք

Վենետիկ	211	»	»
Պոլիս	203	»	»
Ամստերտամ	40	»	»
Հռոմայ	38	»	»
Թրեստ	27	»	»
Մարսիլիա	17	»	»
Լիվոռնո	9	»	»
Նախիջեւան	9	»	»
Փեթրպուրկ	8	»	»
Մատրաս	6	»	»
Զուգա	5	»	»
Վաղարշապատ	5	»	»
Զմիւռնիա	3	»	»
Լոնտրա	2	»	»
Փոխադրեալ	592		

Փոխադրեալ	592	կոտոր	տպագրեալք
Պատուա	2	»	»
Աժտէրխան	2	»	»
Իլվով	1	»	»
Լիփսիա	1	»	»
Միլան	1	»	»
Փարիզ	1	»	»
Գումար	600	որ ճիշդ	

կո համապատասխանէ մեր վերոգրեալ թուականին։

Իսկ թէ ի՞նչ տեսակ գրեանք են այս տպագրութիւնք, ընդհանրապէս Սաղմոս, ժամագիրք, Վարք Հարանց, Աւբբենարան, Քերական, Շարական, Մաշտոց, Մեծ ժամագիրք, Քրիստոնէական, Աւետարան և Հին Կտակարան, զանազան ճառեր, Ս. գրոց մեկնութիւնք և մասամբ նախնեաց երկասիրութիւնք։

Իսկ 1800 էն մինչեւ 1883 տրպոկած գրեանց և ոչ իսկ վերոյիշեալին նման անկատար ցուցակ մը կայ զոր պէտք էր շինել հեղինակը, եւ այս ալ շատ դժուար բան մը չէր և այդ գիրքը շինելու համբերութիւն ունեցողը՝ այդպիսի ցուցակի մը նաև համբերութիւնը պէտք էր ունենալ։ Այդպիսի ցուցակի մը չգոյութիւնը, գիրքը կիսով չափ իւր կարեւորութենէն կը զրկէ և այս ալ ցաւալի է, ըստ որում այժմեան վիճակին մէջ անկարելի է ո և է ընթերցողի համար անմիջական և յստակ գաղափար մը ունենալ թէ վերջին 83 տարիներու մէջ տպագրութեան արուեստը որքան զարգացած է ազգին մէջ, թէ այս զարգացումը ի՞նչ ձեւով և ի՞նչ ձեւով տեղի ունեցած է իւրաքանչիւր երկրի Հայոց մէջ, թէ վերոյիշեալ քաղաքներէն որոնք իրենց կարեւորութիւնը կորուսած են հայկական տպագրութեան տեսակէտով և նոցա տեղ որոնք յաջորդած են։ Այս կարեւոր վիճակագրական հարցումներէն և ոչ միայն դոհացուցիչ պատասխան մը կարելի է ստանալ, այլ պէտք է 728 էջ գրութիւն մը կարդալ, մի առ մի քաղել, կարգի դնել ինչ որ մենք վերոյիշեալ փոքր ցուցակին համար հարեւանցի կերպով ըրինք, որպէս զի ընթերցողը կարենար ամփոփ և ճշգրիտ գաղափար մը կազմել։

Այժմ հասնինք գրքին իսկական պարունակութեանը որ այբուբենական կարգաւ շինուած բառգիրք մ'է, երբեմն հեղինակաց անունը յիշատակելով և երբեմն ալ գրքին վերնագիրը, իսկ նախնեաց գրքերուն առջեւ ընդարձակ յառաջաբաններ ունենալով որք տպագրութեան արուեստին և դրչագրաց հետամուտ անձանց հետաքրքրութիւնը ըստ բա-

Վոթէբ կ'իմանայ թէ դատական նախարարութեան մնուկները զըմ ռելու հրամանն ոչ թէ ի մասնաւորի սոյն պաշտօնատան կը վերաբերի, այլ բոլոր պաշտօնատուն հրաման գնացած է Մեծ Եպարքոսի կողմէ, որպէս զի ամեն ամոյ սկիզբը սընտուկներն իւրաքանչիւր պաշտօնատան գլխաւոր պաշտօնէից միջոցաւ զմուռն և հաշիւներն քննուին։

—

Բերայի պահականոցներուն ապայներէն ոմանք իրողութիւնները խեղաթիւրելով կեղծ տեղեկագրեր (ژورنو) շինելուն համար անցեալները ձերբակալուած էին։ Վոթէ կը ծանուցանէ թէ այս օրերս ուրիշ քանի մը ապայներ ալ նոյն յանցանօք հարցաքննութեան ենթարկուած են։

—

Վառնայի և Ռուսճուքի միջև երկաթուղին ձեռն կոյտերէ մաքրուած լինելով, կառախումբք սկսած են բանիլ։

—

Բերայի փողոցները լուսաւորող կաղերը շատ տկար և անկանոն կերպիւ վառելուն պատճառաւ, բնակիչք Զ. Շրջանակի Թաղապետութեան դէմ դանգատագիր մը կը տարադրեն, զոր Բ. Դռան պիտի մատուցանեն։

—

Այս ձմեռ առաջին անգամ լինելով, Հայոց Ս. Ծննդեան առաջին օրը ձիւն սկսաւ տեղալ կ. Պոլիս և շրջակայները։

—

Ուրբաթ առաւօտ Գում դափուի կողմը ձիմենիմ մէյտանի առվի երկաթուղւոյ կառախումբը մարդ մը ջախջախեց, գլուխն մարմնէն բոլորովին բաժնելով։ Կը կարծուի թէ մարդն անձնասպանութեան դիտումն ունէր։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Համպուրկի մէջ վերջին օրերս Ռէանուն վաճառական մը մեռնելով, իւր բոլոր հարստութիւնն, որ 3 միլիոն մարքի կը հասնի, կտակած է ձրիաբար աղքատաց բնակութեան յատկանալի շէնքերու շինութեան։

—

Պ. Զարզ Մառուին որ անցեալ տարւոյ սեպտեմբերին այցելած է Բագուի քարիւղի հորերը, տեսարակ մը հրատարակած է, յորում կըսէ թէ 1875էն մինչև 1883 այս հորերը տարեկան 850,000 էն 5,000,000 տակառաչափ քարիւղ արտադրած են։

Բագուի քարիւղը արդէն Ռուսիոյ հրապարակին վրայ շատ աւելի յարգուն այժմ քան Ամերիկեան քարիւղը, և կը յուսացուի որ նոյն առաւելութիւնն ունենայ նաև Աւստրիական և Գերմանական հրապարակներուն վրայ։

ԱՌԱՋԱԿՈՒԹԻՒՆ

—

Էտէբէս «Վայրենի գառառայ մէջ ուղեւոր» մը տորագրութեամբ նամակ մը կը հրատարակէ, ծանուցանող թէ Կ. Պոլսոյ մերձակայ գառառաց մէջ իսկ ուսազակութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ բրած է։ Նամակագիրը կը յիշէ մանաւանդ Նիկոմիդիոյ գառառն, ուր Զէյրէքճիներու, Լազերու և այլոց հրոսախմբերէն զատ, օրը ձի և ոչխար գողնալով կը շատանան, կան երկու մեծ հրոսախումբեր, որք, կատարեալ կազմակերպութիւն մ'ունին։ Առաջինն այն հրոսախումբն է, որ անցեալ տարի լեռը տարաւ զՊ. Քարրի։ Նա բաղկացեալ է գլխաւորապէս Մոռացի և Եանեացի Ցոյներէ, և աւելի քան տասն տարիներէ հետէ ի գործ կը դնէ իւր շահաւոր արհեստը։ Այս հրոսախմբին առաջին հրամանատարն էր Քարտան Նիքօլա, որ մի քանի տարի առաջ իւր մարդերով յարձակեցաւ Անատօլուի փոստային վրայ։ Այս մարդ, քանի մը ամիսներ իւր արհեստն յաջողութեամբ ի գործ դնելէ յետոյ, ասպարէզէն քաշուեցաւ, և այժմ հանդիստ կ'ապրի Ցունաստանի մէջ։ Նմա յաջորդեց իւր եղբայրն, որ նմանապէս բաւական բան շահելէ յետոյ գործէ քաշուեցաւ, և վերջին անգամ այս հրոսախմբին կը հրամայէր Բաղլոս Անտոնիոս։ Եթէ հարկ լինի, այս հրոսախումբը կազմող 10-11 անձինք գիւղացիներ կը վարձեն, մանաւանդ իբրեւ լրտես իրենց օգնելու համար, և այսպէս երբ նեղը ինան, 20-30 հոգի կրնան հանել։ Հրոսախումբն աչնան կը ցրուի, և անդամները կ'երթան կամ բարեկամ գիւղեր կամ բուն իսկ իրենց հայրենիքն ի Ցունաստան և Եանեա, ուր կը մընան մինչեւ յաջորդ ամառ։ Ասոնց շահատակութեան ասպարէզը կը տարածուի Նիկոմիդիոյ ծովախորշին Գարամուսալի կողմէն մինչեւ Կէմլիկի չուրջը գտնուող լեռները, թէպէտ ծովախորշին միւս կողմն ալ տեսնուած են։ Այս Ցոյներն էին որ Թուրք մը տարին Պազար քէօյէն և Հայ մը և Ցոյն մը Եէնի քէօյէն և ուրիշ մէկ գիւղէ։ Ասոնց բռնած մարդերէն երկուքը չէին կրնար փրկանք վճարել, և կը կարծուի թէ սպանուած են։ Բայց այս կարեւոր շահատակութիւններէ զատ, ուրիշ մանր մունր գողութիւններ ալ կ'ընեն, որով այն կողմերը վաճառականութիւնն անդամալուծեալ է բոլորովին։ Մինչեւ ցարդ պարկեշտ մարդիկ, իրենց կեանքերը պաշտպանելու համար, պարտաւորուած էին կերպիւ իւրք ընկերակցիլ այս աւազակաց հետ, և այսպէս շարիքը կ'ընդարձակի ի վնաս և փճացում հողագործութեան և վաճառականութեան։ Այս հրոսախումբ երկիցս շրջապատեցաւ ոստիկաններով և ասոնց հետ միացած գեղացիներով, բայց ոստիկանաց երկչոտութեան և գիւղացւոց սակաւութեան պատճառաւ, արդարութեան ձեռքը չինկաւ։ Գարամուսալի գաւառակին բոլոր ոստիկանները մէկ տեղ գալով չեն կրնար ի կշիռ դալ այս լրտեսած աւազակաց հետ, ուստի կը պարտաւորին գժկամակող գիւղացիներ զինուորագրել, որ կանոնաւոր զինուորութեան դասակարգ չեն։ Ասոնց գրեթէ անյաջողութեան դատապարտուած դրութիւն մ'է։

Երկրորդ հրոսախումբն, որ գլխաւորապէս Նիկոմիդիոյ ծովախորշին ձախակողմեան եղերքը կ'ապրի, մեծագոյն մասամբ Մահոմէտականներէ բաղկացեալ է, ոչք թուով 10 են և շատ լաւ զինեալ Մարդինի հրացաններով և ռէվոլվէրներով։ Ահա ասոնք են որ վերջերս այնչափ պաղ արեամբ մարդիկ մորթեցին։ Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ ասոնք են որ Պարալ-բէյլի երեք դրբադրդ ջաղացպաններու վիզը կտրած են։ Երեք շաբաթ առաջ փոքր մը փորձեցին Գարա-թէփէի մօտ սչխարաց գոմերու վրայ յարձակելու, ուսկից քանի մը ոսկի խնդրեր էին իբրեւ պաշտպանութեան գին, բայց չյաջողեցան, քանի մը զինեալ օրսորդաց հոն գտնուելուն շնորհիւ։ Իսկուստարէն մի քանի ժամ հեռի այս հրոսախումբն իւր չարիքներն ի գործ կը դնէ։ Արդի ոստիկանք և անոնց հրամանատարք անկարող են ջնջելու այս աւազակախմբերն, որովհետեւ իրենց միակ մտածումն է օրապահիկ մը ճարել, և աւազակները կը հալածեն տեղի գիւղական հաճելի և ձրի կեանք մը վայելելու համար, քան թէ իրօք աւազակութեան վերջ տալու համար։

ԿԱՐԾԻՔ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՄԼՈՒՔ

—

Նէուզէս յունական առաջնակարգ լրագիրն իւր ուրբաթ աւուր թուով կ'ըսէ. «Եթէ ստոյգ է որ Ֆիեզերական Պատրիարքին հրաժարական ընդունուած է, այս իրողութիւն ծանրագոյն պիտի կշռէ ամեն Օրթոդոքսի սրտին վրայ։ Բայց վերջին և անբռնաբարելի պարտականութիւն մը մեզ կը հրայայ կատարելու, — և կը կարծենք թէ Պատրիարքարանի երկու ժողովներն, այս մասին իրենց նախորդ որոշումներն յարգելով, պիտի կատարեն այդ պարտաւորութիւնն, — այսինքն՝ լաւ հսկցնել կայսերական կառավարութեան թէ առանց բարձման այն շարժառիթներու, որք Պատրիարքին հրաժարման պատճառ եղած են, Պատրիարքարանի երկու վարչական մարմնոց գոյութիւնն և պաշտօնավարութիւնն անհնար պիտի լինին։ Եթէ այս պայծառ և անկեղծ վկայութեան հանդուգնելով, Կայսերական կառավարութիւնը թոյլատուութիւն ընէ իրաց նախկին վիճակին վերահաստատման Աղգն և Եկեղեցին իրաւունք պիտի ունենան իրենց ներկայացուցչաց միջոցաւ Կայսերական կառավարութեանէն խնդրելու որ իրենց Պատրիարքը վերահաստատէ, օրուն հրաժարումը չունի ուրիշ պատճառ բայց եթէ եկեղեցական առանձնաշնորհմանց ջնջումը։ Բայց ատոնք, կը յարէ նէուզէս, աղգը կատարեալ վստահութիւն ունի Վեհ. Սուլթանին վեհանձնութեան վրայ, որոյ իւր հպատակաց նկատմամբ ստեղծած հայրական սէրն ու խնամքը կը ճանչէ։ Ապացոյցն այս է թէ յունական ազգն այս հանդիսաւոր օրերն անցուցած է և իւր եկեղեցւոյն սուգը կրած է այն կատարեալ հանդարտութեամբ զոր նմա կը ներշնչէր իւր Օգոստափառ Վեհապետին հպատակասէր տրամադրութեանց նկատմամբ ունեցած անխախտ վստահութիւնը։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Նոր-Եորք — ՀԵՌԱԳԻՐԷ

Մարտիա, 17 Ցունուար

Երեսփոխանաց ժողովոյ մէկ անդամ ոստան քուէին վրայ, Պ. Բօղատա-Էչերիի Նախարարութիւնն հրաժարական տուաւ։

Բեռլրսպուրկ, 17 Ցունուար

Զրոյց կը պտտի թէ Կայսրն հրաման բրած է որ նոր քննութիւն մը բացուի Ռուսաբնակ Հրեից վիճակին վրայ, և կը յուսացուի որ կարեւոր արդիւնքներ ձեռք պիտի բերուին։ Արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Կիրս նախագահ պիտի անուանի այս քննութիւնը կատարելու պաշտօն ունեցող յանձնախմբին։

Վիէննա, 17 Ցունուար

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ» կը ծանուցանէ իր այս աւուր թուով թէ կեղծ դրամ շինելու զբաղած երկու ընկերվարականք ձերբակալուած են։ Ասոնց վրայ գտնուած են ընկերվարական տետրակներ և շատ վնասաբեր գրութիւններ։

Մարսիլիա, 17 Ցունուար

Նաւաստեաց և հնոցապանաց գործադուլը կը նուազի։ Այս գործաւորներէն շատեր վերսկսան իրենց գործերը։

Մարտիա, 18 Ցունուար

Հաւանական է որ Պահպանողական Պ. Քանովա նոր նախարարութիւնը կազմելու պաշտօնն ստանայ։

Բարիզ, 18 Ցունուար

Անգլիոյ կողմէ եղած դիտողութեանց վրայ, Զինուցիք պարպեցին Քանդոնի դեռը Ֆրանսացւոց դէմ փակելու համար իրենց սկսած աշխատութիւնները։

Բեռլրսպուրկ, 18 Ցունուար

Բեռլրսպուրկի գաղտնի ոստիկանութեան գլուխ դնդապետ Սուանէքինի եղբօրորդին, զոր գնդապետն սպանող Ոչնչական դաւադիրք վիրաւորեր էին, իւր ստացած վէրքերէն մեռաւ։

Նիւ-Եորք, 19 Ցուն. երեկոյ

Սիթի-Քօլէճիոյս անուն շոգենաւը Պոսթոնէն Սաւանա երթալու միջոցին, ալիկոծութեան հանդիպելով ծովասոյզ եղեր է, և 104 անձինք խեղդուեր են։

Պոսթոնի Օմ. հիւպատոս Եաղիճի էֆէնտին խեղդուողներէն մին է։

Մարտիա 19 Ցուն. առաւօտ

Կը հաստատուի թէ Քանովա տէր Բասթիլոյի նախագահութեան ներքև պահպանողական նախարարութիւն մը պիտի կազմուի։

Հայրենական հեռագրէր

ԱԺԱՆՍ ՌԻՒԴԷՐ

Լոնդոնէ հեռագրեն Ռիւ-Ռիւդէ գործակալութեան Ներկայացուցչին Ցը. Իսկլէնտեր ժեղեր հետեւեալ հեռագիրը։

ԱԹԷՆՔ, 20 Ցունվ.

Ռուսական ժողովական հրաւէրին վրայ, Յունաստանի Թագաւորը, Թագուհին, Մեծ-Դուքս Պօղոս, Ֆրանսայի Նախկին Լրտէօն, որ ժամանակէ մ'իվեր Թագաւորին հիւր է, և քանի մը պալատականք երէկ ճաշեցին ռուսական ծովակալի շոգենաւին մէջ։ Հացկերոյթին յաջորդեց պարահանդէս մը, որուն հրավիրուեցան Աթէնքի և Պիրէոնի երեւելիներէն ոմանք։ — Ձեռն փոթորիկն, որ երէկ երեկոյ սկսաւ, օրն ի բուն շարունակեց անդադար։

Վիէննա, 21 Ցունվ.

Պ. տը Կիրս այսօր Կայսեր կողմէ ընդունուելով, մասնաւոր տեսակցութիւն մ'ունեցաւ, և յետոյ երկարօրէն տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Պ. տը Քալնոքիի հետ։

—

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Մէրսին, 19 Ցունվ.

Այսօր կէս օրին տեղի ունեցաւ պաշտօնական սկսումն այն երկաթուղւոյ շինութեանը, որ Մէրսինէն Ատանայ պիտի երթայ։ Նահանգապետ Ապէտին փաշա նախագահեց այս արարողութեան, իրեն հետ ունենալով հիւպատոսներ և նահանգին քաղաքային, զինուորական և կրօնական պաշտօնեայներն ու գլուխները։ Նահանգապետ փաշան ճառ մը արտասանեց։ Հանդէսը վերջացաւ ոչխարներու զոհով և զանազան հասարակութեանց գլուխներուն աղօթքովը։ Մեծ բազմութիւն ներկայ էր։

Վիէննա, 20 Ցունվ.

Պ. տը Կիրս այսօր հոս հասաւ։ — Կայսերական հրամանագիր մը կը դադրեցնէ Ռուսիոյ նահանգային ժողովոյ նիստերը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

—

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ԳՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 9 Ցունվար

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմանեան Քօնսոլիտ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ....դ.կ.	9	24
Գօրպային գոցուելէն վերջը «		
Երէկ Բերայի մէջ.....		
Աւաւօտուն բացուեցաւ..... «	9	23 1/2
Բարձրագոյն գին ..... «	9	23 1/2
Նուազագոյն ..... «	9	22 1/2
Կէս օրին ..... «	9	23
Փոխառութիւն 1863.....ֆր.	55	
« 1865..... «	53	1/2
« 1869..... «	48	
« 1873..... «	42	1/3
Ֆոն տիւ Թրէզոր.....Անգլ. լիրա	17	
Բուսմէլի երկաթուղի.....ֆր.	42	50

ԲԱԺՆԵՏՈՒՄՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ....Անգ. ոսկի		4	
Քրէտի ժէնէրալ..... Օսմ. լիրա		6	25
Պանք տը Բօնս..... « «		6	15
Սօս. Շանժ է վալ... « «		3	28
Թրամուէյ ..... « «		3	05
Խեդիվիէ. Եգիպտական			
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		74	30
Գիւերը գործ չեղաւ			
Այս առաւօտ բացուեցաւ..		74	15
Կէս օրին նոյն գին		74	15

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Օսմ. ոսկի..... ղրշ.		100	
20 Ֆրանքնոց ..... «		81	24
Անգլ. ոսկի ..... «		110	07
Քրիմիոյ ..... «		51	23
Բօլ Էմբերիալ ..... «		90	02
Ռուսական թղթադրամ..... «		9	35
Թալէր ..... «		19	16
Ֆիորին ..... «		9	06
Մէճ. արծ. (տարբ.) ..... «		104	38
Հինգնոց ..... «		102	25
Մէյթալիք ..... «		99	10
Պլինտ ..... «		780	
Թրամադրամ..... «		1310	
Վեցնոց..... «		103	06

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լօնտրա 19 յունվար ժամ 5 վ 15 երեկոյ		
Անգ. Բօնսոլիտ գոցուեցաւ....	101	9/16
Օսմ. « բացուեցաւ....	8	11/16
« « գոցուեցաւ....	8	5/8
Օսմ. փոխառութիւն 1865	10	7/8
« « 1869	9	7/8
« « 1871	68	1/2
« « 1872	15	1/8
« « 1873	8	5/8
Փոխառ. 1877.....	78	1/2
Պանք Օթոման	15	7/8
Ռուսական փոխառ. 73.....	81	1/4
Եգիպտ. միացեալ (իւնիֆիկ)	68	—
« առանձն. (բրիվիլէժիէ)	90	3/8
Տայրա Սանիէ	67	1/2
Ցօմանիալ (փոխառ. Բօչիլա).....	88	1/2
Հունգ. պարտաթուղթ 1877.....	100	3/4
Վիէննա 19 Ցունվար ժ. 4 երեկոյ		
Փոխանակ. Լօնտրայի վրայ	121	45
Օսմ. երկաթուղի	20	—
Բարիզ 19 Ցունվար ժ. 3 վ. 45 երեկոյ		
Ֆրանս. Ռանթ 4 1/2 % բաց.....	107	10
« « 3 % բաց.....	76	80
Օսմ. Բօնս բացուեցաւ	8	72 1/2
« « գոցուեցաւ	8	77 1/2
« « 1869.....	48	—
« « 1873	45	—
Օսմ. երկաթուղի	41	75
Պանք Օթոման	647	50
Գրէտի Լիոնէ	555	—
« Ֆոնսիէ.....	1245	—
Բաժնետոմս Լիոնի	1245	75
Սուէզի ջրանցք.....	1990	—
Ռուսական 5% 1877/	91	1/2
Իտալական Ռանթ.....	91	35
Արեւ. Ռուս. (Ռիւս Օրիան.).....	—	—
Եգիպտական միաց. գոց	341	25
Սպանիական (արտաքին).....	33	5/8
Հունգարական (ոսկի).....	101	1/8
6 % Հելլենական	—	—
Զէք Լօնտրայի վրայ.....	19	25

ԲԱՐԻԶ ԹԹԹ ՊՈՐՍԱ

Ցունվար 19 ժ. 10 վ. 15 երեկոյ

Ֆրանս. Ռանթ 4 1/2 %	107	11 1/4
Օսմ. «	8	67 1/2
« Երկաթուղի	—	—
Եգիպտական միացեալ.....	340	

ՄԵՏԵՈՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԱ.

Ցունուար 21 (Ն Տ.)

	Ժ.	Վ.
Մագուսն արեգական (Ռուբելոյթ)	7	22
Մուտք « «	5	1
Կէս օր (Միջին ժամով) . .	12	11 26
Կէս օր (ժամ ըստ տակակաց) .	6	52
Մագուսն լուսնի (Ռուբելոյթ) Ա.	12	20
Մուտք « « Ա.	11	17
Երեւումն լուսնի . Վ. Ք. յունվ.	23	

Աւաւօտեան ժամ. 8 թ.

	Հարիւրմետր
Մանրաչափ (Մսվու երես) . . .	769 0
Ջերմաչափ	—0 9
Նուազագոյն ստիճան	—2 6
Բարձրագոյն « իրիկուան	—0 9
Խոնաւութիւն 0/0	100
Բարձրութիւն անձրեւի 36 ժամու	
միջոցին . . հազարորդամետր	0

Ուղղութիւն հողմոյ Հիւսիս, տկար։

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 20ԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Միջերկրական ծովու վրայ ծանրաչափը ընդհանուր բարձրութեան հասած է. հողմ տկար և փոփոխական։ Ագրիական ծովու վրայ հիւսիսային հովը խիստ տկար կը փչէ։ Այրշիպելագոսի վրայ հիւսիսային հովը տեղ տեղ չափաւոր կամ ուժգին։ Հիւսիսային հովը ուժգին կը փչէ ի Տարտանէլ, իսկ յՕտէսա չափաւոր։ Բարեխառնութիւնը զեռօյէն 3 աստիճան վար ի Վիէննայ, 1 ի Բարիզ և ի Բեռլրսպուրկ, և զեռօյէն 14 աստիճան վար յՕտէսա։

ւական կրնան գոհացնել, սակայն այս մասին մեր պատուական ընթերցողաց ուրիշ կերպով կարելի չէ գաղափար մը տալ բայց միայն յանձնարարել որ գանէ անգամ մը աչքէ անցնեն զայն եթէ փափաք ունին։ Բայց մեր դիտողութիւնը ոչ այնքան նորա պարունակութեան հարուստ կամ աղքատ լինելու մասին է որքան բառգրքին շինութեան ընդհանուր ձեւին վրայ և յայտմ սպրդած թերութեանց. կը ցաւինք որ պիտի չկարենանք արդյոյ հեղինակին յառաջաբանին մէջ յայտնած փափաքանաց համեմատ ներողամիտ գըտնուիլ, ըստ որում կ'ըմբռնենք Ներողմոտ՝ եթէ խնդիրը մի քանի կամ բազմաթիւ գրեանց մասամբ դուրս ձգուած լինելուն վրայ լինէր, որովհետեւ հեղինակը կրնար առարկել եւ իրաւամբ թէ Մխիթարեանք միաբանութիւնը Փարիզ, Լօնտոն, Փեթերսպուրկ կամ Թիֆլիզ, Մատրաս կամ Կալկաթա յատուկ դրծակալներ չունի որ ամեն հրատարակուած հայ գրքերէն օրինակ մը իրենց ուղարկէ, բայց մեր դիտողութիւնը այս մասին չէ որ անիրաւ կը լինէր և ոչ ալ մեր պահանջելիքը զանկարելին կամ դժուարինը, այլ յոյժ կարելին, արդէն եղածը, միայն այդ եղածը՝ հարկ էր առնուլ և այնպիսի կերպիւ դասաւորել՝ առի տարբանակ բարեկարգ (methodique) ձեւի մը վերածել, որպէս զի ոչ միայն աշխատութիւնը կատարեալ լինի, այլ և սոյն բառգիրքը գործածողը փոքր ի շատէ իւր նպատակին հասնի։ — Թէ ի՞նչ են այն թերութիւնք կամ ձեւական անկանոնութիւնք զոր «Հայկական Մատենագիտութիւնը» յինքն կը պարունակէ մեր տեսածին եւ քննածին համեմատ հետեւեալք են. էջ 657. կը գտնես Վոլթեր որոյ անուան ներքեւ նշանակեալ են հետեւեալ երեք գործերը միայն։ Ընթաց աշխարհին, Զարդի կամ Նախոհանոնին, և Մէյրս-Մերլու։ Բայց այսչափ չեն Վոլթերի գործոց հայերէն թարգմանութիւնք, մեր չգիացածներէն զատ կան օրինակ իմն յողբերգութեանցն՝ Ալզիր և Մերոպէ և Ցուլիոս Կեսար որը թարգմանուած են, բայց չեն երեւար. — այլ պէտք է երթալ բանալ էջ 12, Ալզիր մէջ և հոն գտնել Ալզիր. իսկ Մ գրին մէջ եթէ Մերոպէ փնտռես, կը գտնես միայն Ալզիրէրեայ Խուսլացւոյ համանուն ողբերգութիւնը, բայց Վոլթէրինը չերեւար։ Ո՞ւր պէտք է փնտռել, երթալու է՝ էջ 383, «Ճաշակ հին և նոր ողբերգութեանց» շարքին մէջ գտնելու է Վոլթէրի առաջին երկու ողբերգութեանց յիշատակութիւնը, իսկ վերջինը Ռ գրին մէջ կարելի է գտնել էջ 529։ Նոյն անկանոնութեան ենթարկուած են Ալիփէրեայ՝ Սոֆոկլ և Սոփոկլի՝ Իրէպոս, Անդէյոնի և Էլէկտրա ողբերգութիւնք, ըստ որում ոչ հեղինակին և ոչ ալ իւր գործոց անունը Էլբերեայ։ Բայց եթէ փնտռենք Ռոսին, անոր դիմաց գտնէ կը գտնենք «տե՛ս Ճաշակ Ողբերգութեանց» բառերն՝ որով փնտռողը դարձեալ բաւական յոգնելէ յետոյ, դէթ վերջապէս իւր նպատակին կը հասնի։

Էջ 354. Հիւգոյ Վիքթոր — կը գտնես՝ Նոբրը Տամ ոը Բարէ – Քրէսոոս է Վարիէն– Անէհլ ոդբերգութիւն Լ Թըշոսոտ։ Իբր թէ այս չորս գրքէն զատ Հիւգոյի գրուածքներէն բան մը թարգմանուած չըլլար հայ լեզուի մէջ։ Բայց փա՛ռք նախախնամութեան որ Հիւգոյի գրուածոց չափ թերեւս չկայ բան մը որ մեր ազգին մէջ ծանօթ լինի, ուսեալ կամ անուս ամենքը այժմ Հիւգոյ կը յեղյեղեն, Հիւգոյ կը թարգմանեն և Հիւգոյի կը նմանին և սե՛ղմ «Հայկական Մատենագիտութիւնը» Հիւգոյի անուան ներքև չորս գրութիւնք միայն կը յիշատակէ. այդ աններելի է. ո՞ւր է Ռէյ Պլա՝ թարգմանութիւն Ռուսինեանի, – էջ 590 – Ռ գրին ներքև. — Ո՞ւր է Լուքրեցիա՝ թարգմանութիւն Տ. Տէտէեանի, – էջ 254, Լ գրին ներքև. — Ո՞ւր է Պոզքերթուած, թարգմանութիւն Կ. Ա. Սրվանձտեանի, էջ 553, Պ գրին ներքև — և ո՞ւր է վերջապէս Դոռոդոյեանի մը Վերջին օրերը, Տէտէեան տպարանէն հրատարակուած, էջ 152 Դ. գրին ներքև։

Ո՞ւր է «Ռաֆայէլ» վէպ Լամարթինի, թարգմանութիւն Չիրլինկիրեանի, ինչո՞ւ չերեւար Լամարթինի գրուածոց շարքին մէջ էջ 248 — միթէ ա՛յս ալ նոյն հեղինակին Դանթոյ և Պերթոլդեան մահուան Նման թարգմանութիւն մը չէ՞ — պէտք է դարձեալ երթալ փնտռել էջ 589՝ Ռ գրին ներքև։ Սակայն այս անկանոնութիւնք և այս պիսի լուրջ աշխատութեան մէջ անհրաժեշտ կերպով պահանջուած միօրինակութեան սկզբանց՝ զարտուղութիւնք այնքան զգալի են, որ «Հայկական Մատենագիտութիւնը» Հայկական գրականութեան տեղեակ եղողին միայն՝ հարիւր մը կրնայ լինել, իսկ չգիտցողին՝ դժուար է որ ընթերցանութեան օգտակար գրքի մը ոտհմանէն անդին ծառայութիւն մը մատուցանէ։

Կան հեղինակներ որք թարգմանութիւններ նաեւ ունին ինչպէս. Գաբրիէլ եպ. Ա.ալազովքի — Հ. Եղուարդ եպ. Հիւրմիւզեան — Հ. Արսէն վ. Բագրատունի — Հ. Ղևոնդ վ. Ալիշան — Խորէն եպ. Գալֆայեան — Մատթէոս Մամուրեան — Թովմաս Թէրզեան — Սրապիոն Հէրքիմեան և դեռ ասոնց նման շատեր՝ որոց անուան ներքև մանրամասն կերեւայ թէ իրենց հեղինակութիւնք և թէ թարգմանութիւնք, և դարձեալ ասոնց իւրաքանչիւրին մէն մի գրութիւնը այբուբենական կարգին մէջ, բայց ասոր փոխարէն ուրիշ բազում հեղինակներ և թարգմանիչներ՝ չգիտեմք ի՞նչ պատճառաւ իրենց հարազատ անուան ներքև յիշուած չեն. զ. որ. Դ. Ս. Օտեան — Տօքթ. Ռուսինեան — Մելքիսեդեկ եպ. Մուրատեանց — Հ. Մատեփան վ. Եազըճեան — Հ. Աբրահամ վ. Ճարեան — Մաղաքիա վ. Օրմանեան — Էմմանուէլ Եսայեան — Ռէթէոս Գէրպէրեան — Գրիգոր Զիրնեկիրեան — Մեդրաք Տէր Սարգսենց և դեռ ուրիշ շատեր որոց անունը ոչ իբր հեղինակ և ոչ իբր թարգմանիչ կ'երեւայ, այլ պէտք է գիտնալ թէ սոցա իւրաքանչիւրը ի՞նչ գիրք յօրինած է, ըստ այնմ երթալ փնտռելու համար էջ 37 «Աշխարհաբառ լեզուի վրայ առաջարկութիւն» Դ. Ս. Օտեանի — էջ 565 «Պատմութիւն Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ» Մուրատեանցի ևն ևն։

Էջ 611. Տ գրին ներքև Տէտէեան, այլ պէտք է փնտռել Տին մէջ, էջ 17, Ալէքսանդր Տիւմա, որ տարօրինակ կարգադրութիւն մ'է, բայց անցնինք։ Տիւմա հօր՝ գրութեանց մէջ կը տեսնենք. Ամբրէն մը երբեմնը — Երէ+ հրոցոնէէ+ — Հուլկուր ոնէէ+ (Պորճիայք) — Մոսուն էրնիկ և Մանուրի Տէնիզ։ Բայց ո՞ւր են նոյն հեղինակին ժողովի Գալամ թարգմանութիւն Կ. Եազմաճեանի, որ կ'երեւայ միայն՝ էջ 239 ժ գրին ներքև։ Գրերին Հոռոմ, թարգմանութիւն Տէտէեանի որ կերեւայ միայն յէջն 437 Մ. գրին ներքև։ Բայց ինչո՞ւ այս խառնակութիւն։

Էջ 480. Նաղաշեանց Միքայէլի «Երկու տող» գրութիւնը միայն կ'երեւայ, բայց իւր «Երկրագործութիւն՝ որպէս ուղիղ ճանապարհ» Սէրգէն Մանդիկեան կեղծ անուան ներքև երեւելի գրութիւնը՝ 180 էջին մէջ կ'երեւայ, որ ըստ ինքեան իւր հարազատ անուան ներքև երեւալու կամ ծանօթութիւն մը կրելու էր։

(Շարունակելի)

կութիւնը ծածկող ցնցոտի մը վրան ունենալով։

դաղափին հոգնացոյցն էր։ Առանց այլ եւս տարակուսելու՝ առի տարբանակ-

ուածել սկսայ։ Այս անակնկալ ծեծը զարհուրեցուցիչ էր, և առաւել ապ-

Որովհետեւ բառարան ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պաշտօնի մատայ, երկու

Հայ Նշմարելոյն Դէմ Ինչ ընդհանուր ժամանակ միանգամայն յետոյ, անցինք Պաղուհոյն։

դրութիւնք)։

Յուլիս 11 Դէր— [illegible] դարձակ (Բ. Դասու.) — Հայերէն

ԷՍԻԼԷԻ ՍԸԹԹԻՑՆ
ՄԱ ԼՃՎԻՊԼԻ ԲԼՆԿԻՑՆ

Աշխատասիրեաց
Մ. ԱՐԻՒԵԱՆ.

Այն գործը, որ Օսմանեան օրինաց մի համառօտագրութիւնն է, առօրեայ գործածական խիստ պիտանի խնդրոց նկատմամբ, 60 հարցում կը պարունակէ հանդերձ պատասխանեօք։

Կը գտնուի ամեն հայ գրաւաճառաց քով։

ԹՈՒՆԱՒՈՐԻՉ ԱՂՑԻԿԸ

Գրեաց
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ցիլեաը վէպին առաջին հատորը աւարտած լինելով կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով ի գին 7 1/2 ղրուշ երկրորդ հատորն եւս թերթ առ թերթ կը հրատարակուի, իւրաքանչիւր թերթ 20 փրամագրոյ գործը 4 հատորէ պիտի բաղկանայ։

ՍԻՄՈՆ ԹԱԲԱՄԱՃԵԱՆ·

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՍԱԼԱՅՈՒՆԻ
Կամ
ՓՐԻՍՑՈՆԵԱ ՆԱՀԱՏԱԿԸ

Ողբերգ ի չորս արարս և ի մի վերջաբան (Տպագրութիւն Աշնան — 1884) Կը գտնուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով ի գին 4 դահեկան։

ԲՈՒՐԱՑՈՅՆ ՄԱՆԿԱՆՑ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Կը հրատարակուի տեսր առ տեսր 15 օրը մի անգամ, 16 երես։ Տարեկան գին է երկու արծաթ մէճիտ։ գաւառաց համար 45 ղրուշ։ իսկ Ռուսաստանի համար 4 ռուբլի։

Ստորագրուիլ փափագողք պէտք է դիմեն Սուլթան Համամ թիւ 14, և Մահմուտ փաշա, թիւ 239 Ճ. Զինմիրճեանի գրատունը։

1884 Յունվար 1ի տեսրն հրատարակուեցաւ։

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ

Օտար տէրութեանց մանր դրամոց չրջաբերութիւնն բարձրագոյն հրամանաւ արգիլուած ըլլալով, Շիրքէթի Խայրիյէի տոմսավաճառք եւս չի պիտի ընդունին զայն։ Հետեւաբար Շիրքէթի սնօրէնութիւնն կը խնդրէ արգոյ հասարակութենէն որ մանր դրամ ունենան իրենց քով, եթէ չեն ուզեր ժամանակ կորսնցնել տոմսակ գնելու համար, վասն զի անհնար է տոմսավաճառաց մանր դրամ հայթայթել ամեն ատեն։

2 Յունվար 1884։

Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Բ. Տարի, Յունվար

Թէեւ Հանդէսիս խմբագիրը Դանուցած էր թէ ներկայ տարւոյս մէջ աւելի ընդարձակ պիտի հրատարակէր դայն, սակայն Երիւսաղէմի Տնօրէնութիւնն ալ իրեն յանձնուելուն պատճառաւ՝ նոյն դիրքով ու նոյն պայմաններով պիտի շարունակէ հրատարակել Շաբաթն։

Այդ բաժանորդագրութեան պայմանք են՝

Մայրաքաղաքիս համար 20 դ.հ.
Գաւառաց և օտար երկրաց համար 26 »
Գին տեսրին 2 »

Շաբաթին հասցէն է Արամեան տպարան՝ Յակոբեան խան Զաքմագճըլար, և Հավուզլու խան՝ Միջին յարկ՝ թիւ 6, Կ. Պոլիս։

ՏԱՐԱՏԵԱՆ ՁՈՒԼԱՐԱՆ
Օտուն-Գաբու, թիւ 465.

Հայերէն, Տաճկերէն, Յունարէն և Լատինական ամէն տեսակ Տպագրական տառեր և զարդեր կը գտնուին պատրաստ, յոյժ չափաւոր գներով։

Գաւառներէ և օտար երկիրներէ եւս յանձնարարութիւնք ամենայն ճշգութեամբ կը կատարուին, երբ հետեւեալ հասցէիս ուղղուին մեզ

S. DAMADIAN,
Odoun-Capou, n° 465.
CONSTANTINOPLE.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ խմբագրութիւնը հրաւէր կը կարդայ բոլոր ազգային հեղինակաց և թարգմանչաց որ իրենց հրատարակած գրքերէն երկերու օրինակ զրկեն խմբագրութեան, եթէ կը փափագին հրատարակութեանց ազդերը և միանգամայն անոնց նկատմամբ քննական յօդուածներ տեսնել լրագրոյս մէջ։

ԱԶԴ

Թ. ՊԱԼԵԱՆ Ե. Ն. ՍԱՖՐԱՃԵԱՆ

Պատիւ ունին ծանուցանել արգոյ հասարակութեան որ Ֆէրի-գիւղի Պալեան գործարանէն ելած Պաքսիմաթներու (ղէսքէ) ընդհանուր մթերանոց մը հաստատած են Կ. Պոլիս Եէնի-Ճամի, Օսմ. Թզթատարութեան դէմ, թիւ 1 խանութը, ուր կը վաճառուին խիստ ընտիր տեսակէն և ժան գնով, մեծ ու փոքր քանակութեամբ։

Նաև ամէն տեսակ ըմպելիք և շաքարեղէնք և փոքր տղայոց համար ամէն տեսակ անդարար ուտելիք կը գտնուին յիշեալ Մթերանոցին մէջ։

ԱԶԴ

Լրագրոյս խմբագրութեան համար պէտք են երկու թարգմանիչներ որոց մին Թուրքերէն և Ֆրանսերէն և միւսն Անգլերէն դիտնան և Եվրոպական մաքուր Հայերէն գրել կարող լինին։

Փափագողներն կրնան դիմել Գալաթիա, Եղմիրլի օղլու խան, թիւ 19։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄՈՅ ՄԻԱՅՆԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

	Ղ.	Փ.
Մայրենի լեզու (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Ա. Տարի Վեցերրորդ տպագր. (40 պատկերով)	3	
Մայրենի լեզու (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Բ. Տարի Երրորդ տպագր. (50 պատկերով)	5	
Մայրենի լեզու (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Գ. Տարի Երկրորդ տպագր. (78 պատկերով)	5	
Մայրենի լեզու (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Դ. Տարի պատկերազարդ	5	
Քերականութիւն աշխարհաբար լեզուի (Թ. Թերզեան)	6	
Գեղագր. Տետրեր (3, Վասիլեան) տետրերու մէջ սահմանեալ	4	
Գին մէկ տետրի	30	
Գին հարիւր տետրերու	60	
Գոլորշոյական Տետր. Գին հարիւր տետրի	25	

Բաւական թուով գնողաց գոհացուցիչ զեղչ կըլլայ։

Մանր ուսմունք Քրիստոնէական հաւատոյ (հեղինակութիւն Գրիգոր Էֆէնտի Մարկոսեան) 60

Կը գտնուին ամեն գրավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց գրասենեակը։

Այն դասագիրքը որ հեղինակին կողմեն ընկերութեան նուիրեալ է, քսաներեքերորդ անգամ տպագրեալ է պատկերազարդ։

ՂԱԼԱԹԻԱ, ԿԷՕՋ ՕՂԼՈՒ ԽԱՆ, ԹԻ 15։

ՀԱՄԱՌՕՏ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
Գրեց
Ռ. Բ. Պէրպէրեան
Գին 7 1/2 ղրուշ
Կը ծախուի Հայ գրավաճառաց և հեղինակին քով։

Ի բոնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԵՀ
Գալաթիա, Քիւրէքճիլր փողոց, Թիւ 41։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ԱՌՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՎՈՍԲՈՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅՑ

1884 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԱՄՍՈՅ

ՎՈՍԲՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԹԻՒԲ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑԲ	21	33	17	23	4	28	19	22	20	17	1	21	18	28 բ	19	33	ա	4	22	23	19	20	28	4
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Ա. Քավաք		—	—	—	—	—	—	—	3 15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 15	—	—
Բ. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	3 23		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 23	—	—
Եէնի մահալլէ	—	—	2 15	—	—	—	—	—	3 33	—	—	—	—	—	—	4 45	—	6 45	—	—	—	8 33	—	—
Մէզար պուրնու	—	—	2 19	—	—	—	—	—	3 37	—	—	—	—	—	—	4 49	—	6 49	—	—	—	8 37	10	—
Պէյօղլը ափրէ	—	—	2 23	—	—	—	—	—	3 41	—	—		3 45	—	—	4 53	—	6 53	8 45	—	—	8 41	10 04	—
Փիրէճ պուրնու	—	—		—	—	—	—		—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	—	2 34	—	—	—	—	—	3 52	—	—	—	3 56	—	—	5 4	—	7 04	8 56	—	—	8 52	10 15	—
Պ.դրօզ	—	—	—	2 30	—	—	—	—	—	—	—	—	4 5	—	—	—	5 45	7 13	9 5	—	—	9 1	—	—
Բաշա պահչէ	—	—	—	2 37	—	—	—	—	—	—	—	—	4 13	—	—	—	5 52	7 20	9 12	—	—	—	—	—
Եէնի քէօյ	—	—	2 45	—	—	—	2 50	—	4 3	—	—	4 5	—	—	—	5 15	—	7 30	—	—	—	9 13	10 26	—
Բ. բշ. մահալլի	—	—	—	2 45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 —	—	ա	—	—	—	—	—
Սթէնիա	—	—	—	—	—	—	2 57	—	—	—	—	4 12	—	—	—	5 22	—	—	—	—	—	ա	—	—
Էմիրկէն	—	—	—	—	—	—	3 2	—	—	—	—	4 19	—	—	—	5 29	—	7 39	—	—	—	9 22	10 35	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	—	—	3 5	—	—	—	—	4 22	—	—	—	5 32	—	—	—	—	—	9 2	—	—
Քանլըճա	—	—	—	2 53	—	—	—	—	—	—	—	—	4 27	—	—	—	6 8	7 48	9 26	—	—	—	—	—
Բ. Հիսար	—	—	—	—	—	—	3 13	—	—	—	—	4 30	—	—	—	5 40	—	7 57	—	—	10 30	9 33	10 45	—
Ա. Հիսար	—	—	—	2 59	—	—	—	—	—	—	—	—	4 33	—	—	—	6 14	8 06	9 32	—	—	—	—	—
Քանտիլլի	—	—	—	3 5	—	3 5	—	—	—	4 —	—	—	4 40	—	4 45	—	6 20	8 12	9 39	10 50	—	—	—	—
Վանի քէօյ	2 —	—	—	—	—	3 11	—	—	—	4 6	—	—	ա	—	5 1	—	6 26	—	9 45	—	—	—	—	—
Պէշիկ	—	2 15	—	—	—	—	3 21	3 25	—	—	—	4 38	—	4 45	—	5 48	—	—	—	—	—	9 41	—	11 10
Արնաւուտ քէօյ	—	2 22	—	—	2 55	—	—	3 32	—	—	4 5	—	—	4 52	—	5 55	—	8 22	—	—	—	9 48	10 58	—
Զէյթունլը քէօյ	2 7	—	—	—	—	3 18	—	—	—	4 13	—	—	ա	—	5 8	—	6 33	8 30	9 52	—	—	—	—	—
Բուրու չէշմէ	—	2 29	—	—	3 3	—	—	3 39	—	—	4 13	—	—	4 59	—	6 2	—	—	—	—	—	9 55	—	—
Պ ղեր պ ղի	2 13	—	—	—	—	3 24	—	—	—	4 19	—	—	ա	—	5 14	—	6 40	8 36	9 58	—	—	—	—	—
Օրթա քէօյ	—	2 37	—		3 12	—	—	3 47	—	—	4 22	—	—	5 7	—	6 10	—	8 45	—	—	—	10 3	11 10	—
Քուզկունճուք	2 20	—	—	—	—	3 31	—	—	—	4 16	—	—	ա	—	5 21	—	6 47	8 54	10 5	—	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	—	2 45	—	—	3 21	—	—	3 55	—	4 26	4 31	—	—	5 15	5 31	6 18	—	9 04	—	—	—	10 11	11 18	—
Իսկիւտար	—	—	—	—	—	—		—	—		—	—	ա	—		—	6 55	9 14	10 13	—	—	—	—	—
Քապաթաշ	2 32	—		—	—	—	—	4 4	—	—	—	—	—	5 24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ԿԱՄՈՒՐՋ	2 40	3 —	3 20	3 35	3 38	3 47	3 50	4 12	4 38	4 41	4 46	5 8	5 15	5 32	5 46	6 33	7 10	9 29	10 28	11 —	11 20	11 26	11 33	11 40

——— Այսպէս նշանով ժամերը կը նշանակեն հաղորդակցութիւն երկու շոգենաւուց։ ա. Ուրբաթ օրերը միայն։ բ. Բացի ուրբաթ օրերէ։

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. Իբաց առեալ շոգենաւուց մեկնելու ժամերէն, մնացորդ ժամերը փոփոխութեան ենթակայ են դէշ օդի կամ այլ պատճառաւ։

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԹԻՒԲ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑԲ	21	33	17	1	4	28	19 բ	ա	20	22	28	23	19	18	17	4	33	22	23	20	19	21	28	4
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
ԿԱՄՈՒՐՋ ԷՆ ՄԵԿՆ.	2 50	3 15	3 30	3 35	4 —	4 15	4 15	4 15	5 30	6 45	8 30	9 30	9 50	10 15	10 30	10 30	10 40	11 5	11 10	11 10	11 30	11 40	11 45	12
Քապաթաշ	—	—	—	—	4 10	—	—	—	5 40	—	—	9 40	—	—	—	—	—	11 15	—	—	—	11 50	—	—
Իսկիւտար	3 05	—	—	—	4 14	—	—	4 30	—	7 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	—	3 30	—	—	4 24	—	—	—	5 49	7 10	8 44	9 49	10 5	—	—	10 45	10 55	11 24	—	—	—	—	12 —	12 15
Քուզկունճուք	3 11	—	—	—	4 34		—	4 36	—	7 20	—	9 59	—	—	—	—	11 5	—	—	—	—	12 2	—	—
Օրթա քէօյ	—	3 38	—	—	4 33	—	—	—	5 57	7 29	8 52	—	10 13	—	—	10 53	—	11 32	—	—	—	—	12 8	12 23
Պ.դրօզ	3 18	—	—	—	4 42	—	—	4 43	—	7 38	—	10 6	—	—	—	—	11 12	—	—	—	—	12 9	—	—
Բուրու չէշմէ	—	—	—	—	—	—	—	—	6 5	—	—	—	10 22	—	—	11 1	—	11 40	—	—	—	—	12 16	12 31
Զէյթունլը քէօյ	3 24	—	—	—	4 48	—	—	4 49	—	7 44	—	10 12	—	—	—	—	11 18	—	—	—	—	12 15	—	—
Արնաւուտ քէօյ	—	3 49	—	4 —	4 56	—	—	—	6 12	7 52	9 —	—	10 29	—	—	11 9	—	11 47	—	—	—	—	12 23	12 38
Պէշիկ	—	—	—	—	—	4 45	—	—	6 19	—	9 7	—	10 37	—	—	11 16	—	11 54	—	—	12 —	—	12 30	—
Վանի քէօյ	3 31	—	—	—	—	—	—	4 56	—	—	—	10 19	—	—	—	—	11 25	—	—	—	—	12 22	—	—
Քանտիլլի	—	—	4 —	—	5 6	—	4 45	5 2	—	8 2	—	10 26	—	10 45	—	—	11 31	—	11 40	—	—	—	—	—
Ա. Հիսար	3 41	—	—	—	5 12	—	—	5 8	—	—	—	—	—	10 51	—	—	—	—	11 46	—	—	—	—	—
Բ. Հիսար	—	4 —	—	—	5 21	—	—	—	6 27	8 12	9 15	—	10 45	—	11 2	—	—	—	—	—	12 13	—	—	—
Քանլըճա	3 48	—	—	—	5 30	—	—	5 15	—	8 20	—	—	—	10 58	—	—	—	—	11 53	—	—	—	—	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	—	—	—	—	6 35	—	—	—	—	—	11 10	—	—	—	—	—	12 21	—	—	—
Էմիրկէն	—	4 9	—	—	5 39	—	—	—	6 38	8 28	9 24	—	—	—	11 13	—	—	—	—	—	12 24	—	—	—
Սթէնիա	—	—	—	—	—	—	—	—	6 43	—	—	—	—	—	11 18	—	—	—	—	—	12 29	—	—	—
Բ. ղշ. մահալլի	—	—	—	—	—	—	—	5 23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 2	—	—	—	—	—
Եէնի քէօյ	4 —	4 18	—	—	5 48	—	—	—	6 50	8 36	9 33	—	—	—	11 25	—	—	—	—	11 48	12 36	—	—	—
Բաշա պահչէ	—	—	—	—	5 58	—	—	5 32	—	—	—	—	—	11 10	—	—	—	—	12 11	—	—	—	—	—
Պ.դրօզ	—	—	—	—	6 5	—	—	5 41	7 2	—	—	—	—	11 17	—	—	—	—	12 18	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	4 28	—	—	6 14	—	—	—	7 11	8 40	9 43	—	—	11 26	11 35	—	—	—	—	11 58	—	—	—	—
Փիրէճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէյիւք ափրէ	—	4 39	—	—	6 25	—	—	—	7 21	8 45	10	—	—	—	11 45	—	—	—	—	12 —	—	—	—	—
Մէզար պուրնու	—	—	—	—	6 29	—	—	—	7 25	—	9 55	—	—	11 38	11 49	—	—	—	—	12 12	—	—	—	—
Եէնի մահալլէ	—	4 44	—	—	6 33	—	—	—	7 29	—	—	—	—	—	11 52	—	—	—	—	12 16	—	—	—	—
Բ. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	7 39	—	—	—	—	11 50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	—	—	—	7 47	—	—	—	—	12 —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ԻՍԿԻԻՏԱՐԻ ԳԻԾ

ԻՍԿԻԻՏԱՐ—ԿԱՄՈՒՐՋ

	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Իւսկիւտարէն	2	—	2	30	3	—	3	30	4	—	4	30	5	10	5	45	6	20	7	—	8	10	9	—	9	45	10	20	10	30	10	45	11	05
Պէշիկթաշ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	55	—	—	7	10	8	20	—	—	—	—	10	25	—	—	—	—	—	—
Կամուրջ	2	15	2	45	3	15	3	45	4	15	4	45	5	25	6	10	6	35	7	25	8	35	9	15	10	—	10	45	10	45	11	—	11	20

	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Իւսկիւտարէն	11	45	12	05																														
Պէշիկթաշ	—	—	—	—																														
Կամուրջ	11	40	11	40	12	—	12	20																										

ԿԱՌԱԲԱՐՋ ՇՈԳԵՆԱՒ

ԻՍԿԻԻՏ · ՍԻՐՔԷՃ. ԻՍԿ.

	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Իւսկիւտարէն	4	15	5	15	10	15	11	30																										
Գալաթաշ	4	30	—	—	—	—	11	45																										
Միրքէճի իսկ	4	45	5	35	10	35	—	—																										

ԻՍԿԻԻՏԱՐԻ ԳԻԾ

ԿԱՄՈՒՐՋ—ԻՍԿԻԻՏԱՐ

	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Կամուրջէն	2	15	2	45	3	15	3	45	4	15	4	45	5	25	6	—	7	—	8	15	9	—	9	30	10	—	10	25	10	45	11	05	11	25
Գալաթաշ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	6	15	—	—	—	—	9	15	—	—	10	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Իւսկիւտար	2	30	3	—	3	30	4	—	4	30	5	10	5	40	6	25	7	15	8	30	9	25	9	45	10	25	10	40	11	—	11	20	11	40

ԿԱՌԱԲԱՐՋ ՇՈԳԵՆԱՒ

ՍԻՐՔԷՃ · ԻՍԿ · ԻՍԿԻԻՏ ·

	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Միրքէճի իսկ	4	45	5	45	11	—	—	—																										
Գալաթաշ	—	—	6	—		—	11	45																										
Իւսկիւտար	5	05	6	15	11	20	12	—																										

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԳԻԾ

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ—ԿԱՄՈՒՐՋ

	[2] ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Կամուրջէն	4	—	4	45	11	—		
Սալաճաք	4	12	4	57	11	12		
Հարէմ իսկ	4	15	5	—	11	15		

ԿԱՄՈՒՐՋ—ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ

	[1] ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.	ժ.	վ.
Հարէմ իսկ	4	15	5	—	11	15		
Սալաճաք	4	22	5	07	11	22		
Կամուրջ	4	35	5	20	11	35		

[1] Բաց ի Հրէից ազգ օրերէ։ [2] Կիրակի օրն չկայ։ [3] Գալաթաշով։ [4] Գուզդունճրք։